

HELSINGIN YLIOPISTO

Sydämmellisesti sinun – Uudenkuun Emilyn kirjeet isälleen

Emilyn kirjeissään tekemät kirjoitusvirheet ja niiden käännökset L. M. Montgomeryn
Emily of New Moonista tehdyssä kolmessa suomennoksessa

Humanistinen tiedekunta
Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelma
Käännös- ja tulkkausviestintä
Maisterintyö

Laatija:
Aino Kattelus

Ohjaaja:
Mari Pakkala-Weckström

30.4.2024
Helsinki

Tiedekunta: Humanistinen tiedekunta

Koulutusohjelma: Kääntämisen ja tulkkauksen maisteriohjelma

Opintosuunta: Käännös- ja tulkkausviestintä, kielipari englanti-suomi

Tekijä: Aino Kattelus

Työn nimi: Sydämmellisesti sinun – Uudenkuun Emilyn kirjeet: Kirjoitusvirheet ja niiden käännökset Emilyn kirjeissä isälleen L. M. Montgomeryn *Emily of New Moonissa* ja siitä tehdyssä kolmessa suomennoksessa

Työn laji: Maisterintutkielma

Kuukausi ja vuosi: Huhtikuu 2024

Sivumäärä: 74

Avainsanat: dynaaminen ekvivalenssi, kaksoistaso, kirjoitusvirheet, käännösstrategiat, ortografia, paikallisstrategiat, puheen illuusio

Ohjaaja tai ohjaajat: Mari Pakkala-Weckström

Säilytyspaikka:

Muita tietoja:

Tiivistelmä:

Tämä maisterintutkielma käsittelee L. M. Montgomeryn *Emily of New Moon* -kirjaa ja siitä tehtyä kolmea suomennosta: I. K. Inhan Pieni runotyttö (1928), siihen perustuva uudistettu suomennos (1961) ja Kaisa Rannan suomennos *Runotyttö* (2023). Kirjassa Emily kirjoittaa kuolleelle isälleen päiväkirjanomaisia kirjeitä, joissa hän tekee aluksi paljon kirjoitusvirheitä. Tutkielma keskittyy näihin kirjoitusvirheisiin. Tutkimuskysymykset ovat: 1. Millaisia strategioita suomentajat ovat käyttäneet kääntäessään Emilyn kirjoitusvirheitä ja 2. Säilyykö virheiden synnyttämä kaksoistaso suomennoksissa.

Teorialuvussa pohditaan suomen ja englannin erilaisia ortografioita ja kirjoitusvirheiden luomaa kaksoistasoa sekä kirjeitä tekstilajina ja analysoidaan

näiden vaikutuksia suomentajien käännöstyöhön suhteessa kirjoitusvirheisiin. Suomentajat ovat käyttäneet erilaisia strategioita kirjoitusvirheiden kääntämiseen. Tutkielmassa näitä käännösstrategioita jäsennetään puheen illuusion luomisen (Tiittula & Nuolijärvi 2016, 230) ja Leppihalmeen neljän paikallisstrategian (säilytä, muuta, lisää, poista (Leppihalme 2007, 368)) pohjalta. Valittujen strategioiden vaikutuksia tulkitaan Eugene A. Nidan dynaamisen ekvivalenssin kautta. Suomennosten analyysi pohjaa käännösten ja alkutekstin lähilukuun sekä Kaisa Rannan haastatteluun.

Kaikki kolme suomentajaa ovat lähestyneet kirjoitusvirheitä ainakin jossain määrin eri strategiaa käyttäen. I. K. Inha ja hänen suomennoksensa uudistaja ovat päätyneet puhekielisyyden strategiaan, mutta käyttävät pitkälle erilaisia puhekielisyyden muotoja omissa käännöksissään. Heidän suomennoksissaan Emilyn englannin kielen kirjoitusvirheet kääntyvät kokemattoman kirjoittajan vaikeudeksi erottaa puhekielen ja kirjakielen erilaiset normit. Kaisa Ranta taas pohti etukäteen suomen kielelle tyypillisiä kirjoitusvirheitä ja pohjaa strategiansa alkuteoksen tapaan selkeille kirjoitusvirheille, kuten yhdyssanavirheille.

Puhekielisyyden strategian seurauksena kirjoitusvirheiden luoma kaksoistaso pitkälti katoaa kahdessa ensimmäisessä suomennoksessa, mutta kirjeiden välittömyys säilyy ja paikoin Emilyn mahtipontisten sanavalintojen rinnastus puhekielisyyteen tavoittaa jotain alkuperäisestä huumorista. Ranta pääsee omalla strategiavalinnallaan lähelle alkutekstin kaksoistasoa, kun yksittäiset virheet luovat hullunkurisia miellelyhtymiä ja mahdollisuuden samastua lapsuuden kirjoitusvirheisiin. Tutkielma avaakin suomentajan työtä ja työskentelyprosesseja yhden konkreettisen tekstin piirteen kautta. Kääntäminen on ongelmanratkaisua, ja samaan ongelmaan voi olla monia eri ratkaisuja, kuten nämä kolme suomennosta samasta klassikosta osoittavat.

Sisällysluettelo

1	Johdanto	5
2	Tutkimuksen teoreettinen viitekehys	7
2.1	Suomen ja englannin ortografioiden erot	7
2.2	Kaksoistaso kirjallisuudessa	8
2.3	Kirjoitusvirheiden kulttuurinen ulottuvuus	9
2.4	Dynaaminen ekvivalenssi	10
2.5	Kääntäminen ongelmanratkaisuna ja käänösstrategiat	13
3	Aineisto ja tutkimusmenetelmä	16
3.1	<i>Emily of New Moon, Pieni runotyttö ja Runotyttö</i>	16
3.1.1	Kirjeet tekstilajina	18
3.1.2	Emilyn kirjeet	18
3.2	Tutkimusmenetelmä	20
4	Analyysi	22
4.1	Montgomeryn <i>Emily of New Moon</i>	22
4.1.1	Emilyn kirjeiden kieli ja kielenkehitys	22
4.2	Inhan alkuperäinen suomennos	25
4.2.1	Inhan käänösstrategia	25
4.2.2	Inhan käyttämät puheen illuusion keinot	26
4.2.3	Emilyn kielenkehitys	31
4.2.4	Valitun strategian vaikutus lukukokemukseen	31
4.3	Inhan uudistettu suomennos	33
4.3.1	Puhekielisyysmuodot uudistetussa suomennoksessa	35
4.3.2	Sama strategia, erilainen toteutus – muuttuuko lukukokemus?	39
4.4	Kaisa Rannan suomennos	40
4.4.1	Kaisa Rannan käänösstrategia	40
4.4.2	Käänösstrategian käytännön toteutus	41
4.4.3	”Saisiko tähän jotakin” – Leppihalmeen neljä paikallisstrategiaa	51
4.4.4	Mitä kirjoitusvirheet kertovat Emilystä ja miten se näkyy käänöksessä?	56
5	Johtopäätökset	58
	Lähteet	62
	English Summary	68

1 Johdanto

Kanadalaiskirjailija Lucy Maud Montgomeryn (1875–1942) *Emily of New Moon* -kirja julkaistiin vuonna 1923, ja se ilmestyi suomeksi I. K. Inhan suomentamana nimellä *Pieni Runotyttö* jo vuonna 1928. Vuonna 1961 käännöstä uudistettiin, tosin varmaa tietoa uudistuksen tekijästä ei ole, ja kirjan alkulehdillä lukeekin vain ”I. K. Inhan uudistettu suomennos”. Tässä yhteydessä suomennosta myös muokattiin ja lyhennettiin (Kannas 2014). Sata vuotta *Emily of New Moonin* ilmestymisen jälkeen vuonna 2023 kirjasta ilmestyi Kaisa Rannan kokonaan uusi ja lyhentämätön suomennos nimellä *Runotyttö*. Tässä tutkielmassa käytän alkuteoksesta lyhennettä ST (source text), Inhan alkuperäisestä suomennoksesta lyhennettä TT1 (target text 1), uudistetusta suomennoksesta lyhennettä TT2 (target text 2) ja Rannan suomennoksesta lyhennettä TT3 (target text 3).

Päähenkilö on kirjan alussa orvoksi jäävä, kirjailijan urasta haaveileva Emily Starr. Hän muuttaa sukulaistensa luo Uuteenkuuhun ja alkaa pian muuttonsa jälkeen kirjoittaa kuolleelle isälleen kirjeitä otsikolla ”herra Douglas Starr, Tiellä Taivaaseen” (TT3, 105). Kirjeet ovat päiväkirjanomaisia kirjoitelmia Emilyn toimista ja kuvauksia häntä ympäröivästä maailmasta ja ihmisistä, joita hän tapaa. Tutkimukseni keskittyy näihin kirjeisiin ja tarkemmin niissä viliseviin kirjoitusvirheisiin.

Itse luin *Runotyttö*-kirjasarjan teininä. Ilahduin, kun kuulin kesällä 2023, että kirjoista on vihdoinkin ilmestymässä uudet suomennokset. Inhan uudistettu käännös on oman nuoruuteni *Runotyttö*, ja tieto siitä, että kirjoja on lyhennetty ja muokattu tuli minulle aikoinaan yllätyksenä. Kaisa Rannan käännöksen luettuani aloin miettiä sen vertailemisesta aiempiin Inhan käännöksiin. Vappu Kannaksen mukaan Montgomeryn kirjat ja niiden käännösten vertailu ovat kyllä olleet graduntekijöiden kiinnostuksen kohteena, mutta muuten Montgomeryn kirjojen käännöksiä ei ole kovin paljon tutkittu (Kannas 2014, 49). Uuden käännöksen myötä aiheeseen voi myös ottaa tuoreen näkökulman. Tutkimuskohteena Emilyn kirjeet isälleen ja niiden kieli ja kirjoitusvirheet osoittautuivat kiinnostavaksi aiheeksi, josta en ole löytänyt aiempia tutkimuksia. Kirjeiden lähiluvun lisäksi haastattelin suomentaja Kaisa Rantaa sähköpostitse hänen käännöksestään ja vertailin kirjoitusvirheistä käytyä

keskustelua kirjan henkilöiden välillä tekemällä aiheeseen liittyviä sanahakuja kirjan Kindle-versiossa.

Olen saanut seurata vierestä Skotlannissa englannin kielellä kouluaan käyvien lasteni äidinkielen opiskelua ja sanakokeisiin pänttäämistä, ja kiinnostukseni heräsi, kun huomasin, että viktoriaanisessa Kanadassa yli sata vuotta sitten elänyt Emily opettelee kirjoittamaan hyvin samaan tapaan kuin omat lapseni. Muistelin omia ala-asteen äidinkiellentuntejani Suomessa ja suomeksi ja mietin, kuinka erilaisia ne olivat. Jäin siis pohtimaan, millaisia virheitä suomalaislapset tekevät ja millaisilla eri tavoilla kirjan suomentajat ovat lähestyneet Emilyn kirjoitusvirheitä ja kirjoittamaan oppimista. Käännöksissä on kirjoitusvirheitä jouduttu tavalla tai toisella kotouttamaan suomen kieleen sopiviksi, mutta onko se vaikuttanut kirjeiden sävyyn? Tutkimuskysymykseni ovat:

1. Millaisia strategioita suomentajat ovat käyttäneet kääntäessään Emilyn kirjoitusvirheitä?
2. Säilyykö virheiden synnyttämä kaksoistaso suomennoksissa?

Luvussa 2 pohdin suomen ja englannin ortografioiden eroja ja sitä, miten ero on saattanut vaikuttaa käännösprosessiin. Esittelen myös käyttämiäni teorioita ja puheen illuusion luomista kirjeissä. Avaan myös globaalin ja paikallisen käännösstrategian käsitteitä sekä kaksoistasoa suhteessa tutkimuskysymyksiini. Kolmannes luvussa esittelen aineistoni ja käyttämäni tutkimusmenetelmät ja pohdin kirjeitä tekstilajina ja käännösten uudistamista ilmiönä. Neljännessä luvussa analysoin Emilyn kirjeitä, kirjoitustyyliä ja kirjoitusvirheitä kolmessa siitä tehdyssä suomennoksessa useiden esimerkkien kautta. Viidennessä luvussa kokoan analyysini pohjalta tekemäni johtopäätökset.

2 Tutkimuksen teoreettinen viitekehys

Pohdin tutkielmassani millaisia eri strategioita kääntäjät ovat käyttäneet kääntäessään Emilyn kirjoitusvirheitä (*spelling mistakes*) suomen kielelle. Lasten ja kaikenikäisten tekemät oikeinkirjoitusvirheet ovat erittäin kielikohtaisia, mikä vaikuttaa siihen, millaisia erilaisia keinoja kääntäjät ovat voineet valita kirjoitusvirheiden kääntämiseen. Vertailen ensin englannin ja suomen ortografioiden eroja ja mietin, millainen vaikutus kielten erilaisuudella on saattanut olla käännoistyöhön. Analysoin myös kaksoistasoa ja oikeinkirjoitusta kulttuurisina ilmiöinä ja pohdin, millaisessa muodossa ilmiöt esiintyvät Suomessa ja englanninkielisissä maissa ja miten se on saattanut vaikuttaa suomennoksiin. Lopuksi pohdin vielä eri käännostrategioita, joita kääntäjillä on ollut käytössään keskittyen erityisesti puheen illuusion luomiseen kirjoitetussa tekstissä sekä kirjoitusvirheiden käännosten tulkitsemista dynaamisen ekvivalenssin pohjalta.

2.1 Suomen ja englannin ortografioiden erot

Eri kielten välillä on merkittäviä eroja siinä, kuinka lähellä puheen ja kirjoituksen yksiköt ovat toisiaan. Kielten ortografinen syvyys, eli kielen läpinäkyvyys, säännöllisyys ja johdonmukaisuus grafeemien ja foneemien vastaavuudessa vaihtelee (Service & Laasonen 2019, 83). Suomen kielen äänne-kirjainvastaavuus on johdonmukainen ja suomen kielessä lähes jokaista foneemia edustaa yksi kirjain. Suomen kirjoitusjärjestelmä onkin foneeminmukainen (Hakulinen ym. 2004, 41). Tästä ainoa selvä poikkeus on ng-äänne. Foneeminmukaisuus auttaa oikeinkirjoituksessa, ja suomalaislapset oppivatkin yleensä lukemaan ja kirjoittamaan nopeasti ja usein lähes ilman muodollista opetusta (Ketonen 2019, 115).

Nykysuomen kirjakieli on normitettu vasta 1800-luvulla, kun taas englannin kielen kirjoitusasu alkoi olla vakiintunutta jo 1400-luvulla. Ortografian läpinäkyvyys vähenee ajan myötä. Englannin ortografia on siis syvää ja suomen matalaa (Horobin 2013, 33). Englannin oikeinkirjoitus pohjaa historiallisiin ääntämystapoihin, ja englannin kieli sisältää paljon eri kielistä otettuja lainasanoja, joiden alkuperäinen kirjoitusasu on säilynyt (Horobin 2013, 14, 32–33). Monien sanojen lausumisasu on vuosien varrella voinut muuttua, vaikka kirjoitusasu olisikin pysynyt samana

(Horobin 2013, 33). Suomi ja englantia edustavatkin ortografisessa läpinäkyvyydessä aakkosin kirjoitettujen kielten ääripäitä (Service & Laasonen 2019, 83), ja ”[s]uomen yleiskielen yksittäisten äänteitten [...] ja kirjainten vastaavuuteen perustuva kirjoitusjärjestelmä on rakenteeltaan lähes ihanteellinen korjaamaan englannin lukemista vaikeuttavat ongelmat” (Service & Laasonen 2019, 81–82).

Ortografisesti syvää ja matalaa kieltä kirjoittamaan opettelevien lasten kirjoitusvirheitä ovat tutkineet muun muassa Marinelli, Romani, Burani ja Zocolotti, ja heidän italian ja englannin kieliin pohjaavan tutkimuksensa perusteella ortografisesti syvää kieltä kirjoittamaan opettelevat lapset oppivat kirjoittamaan virheettömästi selvästi myöhemmin kuin ortografisesti matalaa kieltä (kuten italia) opettelevat lapset (Marinelli ym. 2015). Epäjohdonmukainen ortografia aiheuttaa enemmän oikeinkirjoitusvaikeuksia ja -virheitä, koska opittavien epäsäännöllisten sanojen määrä on suurempi ja foneemien ja grafeemien suhde on läpinäkymätön (Marinelli ym. 2015). Muut tutkimukset antavat vastaavia tuloksia.

On siis ymmärrettävää, että 11-vuotias Emily, kuten hänen ikätoverinsa silloin ja edelleen, tuskailee suomalaisittain ajateltuna melko yleisten sanojen kanssa, kuten Emilyn ensimmäisessä kirjeessä kirjoittamat *figitting*, *tradishun*, *impropper* ja *gilty* (ST, 113) osoittavat. On kuitenkin selvää, että kovasti lukeva ja kirjoittamista harrastava suomalainen 11-vuotias ei tekisi samoja tai vastaavanlaisia virheitä, vaikka olisikin ilmeisen lempeästi opiskeluun suhtautuvan isän kotikouluttama. Kääntäjien on siis täytynyt pohtia erilaisia strategioita ja keinoja kääntää Emilyn oikeinkirjoitusvirheet suomen kielelle soveltuvaan muotoon. Analysoin millaisia keinoja kääntäjät ovat käyttäneet ja pohdin, välittykö kääntäjien valitsemista ratkaisuista samanlainen tunnelma kuin lähtökielellä. Onko esimerkiksi Montgomeryn muun muassa kirjoitusvirheiden kautta välittämä kaksoistaso säilynyt kirjoitusvirheiden käänöksissä?

2.2 Kaksoistaso kirjallisuudessa

Lastenkirjallisuudessa kaksoistasolla viitataan lastenkirjojen eri-ikäisille lukijoille suunnattuihin tasoihin, jolloin tekstissä käytetään hyväksi sitä, että lasten ja aikuisten tiedot maailmasta ja kirjallisuudesta poikkeavat toisistaan (Laakso 2014,

12). Kaksoistaso syntyy, kun lapsi- ja aikuislukija tulkitsevat kirjan kohdan eri tavoin tai heidän reaktionsa siihen ovat erilaisia. Kaksoistason synnyttämä huumori voi perustua esimerkiksi sille, että yhteensopimattomia elementtejä yhdistetään toisiinsa. Tätä kutsutaan huumorin inkongruenssiksi. Inkongruenssiteorian mukaan epäjohdonmukaisuudet, kuten odottamaton käänne tai elementtien ristiriitaisuus saavat ihmiset nauramaan (Eagleton 2019, 67). Ihmisten odotukset perustuvat heidän aiemmille kokemuksilleen, joten kun asiat eivät menekään odotetusti, syntyy reaktio, kuten nauru (Morreall 2009, 10–11). Aikuisten ja lasten kokemuspohja on erilainen ja luo erilaisia odotuksia ja siksi myös erilaisia reaktioita lukijoissa.

Emilyn kirjoitusvirheiden kohdalla syntyy inkongruenssi muun muassa silloin, kun hän pyrkii kirjoittamaan ylätyylisesti ja käyttää vaikeita sanoja, mutta tekee kuitenkin kirjoitusvirheitä tai kun Emilyn kirjoittamassa muodossa sanalla on eri merkitys kuin se, mitä hän hakee. Aikuisten silmissä kirjoitusvirheet saattavat myös tuoda muistoja omista virheistä ja omasta kielenkehityksestä. Virheet voivat luoda myös samaistumisen tunteen lukijoissa. Muun muassa näitä asioita suomentajien on täytynyt pohtia miettiessään strategioita virheiden huomioimiselle omilla suomennoksissaan.

2.3 Kirjoitusvirheiden kulttuurinen ulottuvuus

Sanojen oikeinkirjoitukseen liittyvä vaikeudet edustavat englanninkielisissä maissa tunnistettavaa kulttuurista ilmiötä. Oikeinkirjoitusta opetellaan monessa koulussa tänäkin päivänä Emilyn aikojen tapaan viikoittaisilla sanakokeilla koko ala-asteen ajan. Oikeinkirjoitusvirheille naureskellaan, niistä väännetään vitsiä ja tehdään meemejä. Julkisuuden henkilöiden kirjoitusvirheillä vitsaillaan ja niitä analysoidaan. George Bush Seniorin varapresidentti Dan Quayle uskoo poliittisen uransa kaatuneen televisiossa tehtyyn kirjoitusvirheeseen (potatoe), jolle naurettiin Atlantin molemmin puolin lehtien lööppejä myöten (Horobin 2013, 2). Yhdysvalloissa on vuodesta 1925 (vain kaksi vuotta *Emily of New Moonin* ilmestymisen jälkeen) järjestetty vuotuinen National Spelling Bee -kilpailu alle 14-vuotiaille. Kilpailun voittaja saa nykypäivänä palkinnoksi muun muassa 50000 dollaria ja paljon julkisuutta (Wikipedia).

*Emily of New Moon*issa oikeinkirjoitukseen liittyvää kulttuurinen elementti on esillä usein eri tavoin: Emily pohtii moneen otteeseen kirjeissään ja keskusteluissaan oikeinkirjoitustaan; opettajaneiti nöyryyttää Emilyä kirjoitusvirheiden takia, ja kirjeiden kirjoitusvirheet lisäävät kirjeisiin humoristisen kaksoistason. Kirjan suomentajat olisivat voineet kääntää kirjeiden kirjoitusvirheet yksinkertaisesti tekemällä kirjoitusvirheen kaikkiin samoihin sanoihin kuin alkutekstissä. Tulos olisi kuitenkin luultavasti ollut tahattoman koominen, ja Emily, lahjakas kirjailijan alku, ei ehkä olisi vaikuttanut erityisen terävältä. Tai kuten suomentaja Kaisa Ranta Tekstin talon *Runotyttöä* käsittelevässä haastattelussa sanoo, hänen piti miettiä sellaisia virheitä, jotka eivät anna Emilystä tyhmää vaikutelmaa (Ranta 2024).

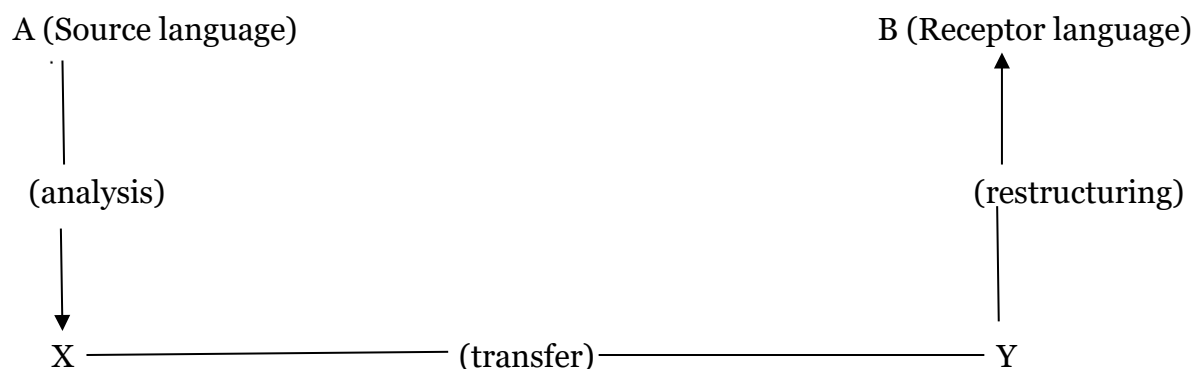
Kun huumori perustuu kulttuuri- tai kielisidonnaiseen todellisuuteen, se aiheuttaa usein käännösongelman (Vandaele 2010, 150). Montgomery antaa lukijan nauraa Emilyn kirjoitusvirheille lempeästi ja hyvätahtoisesti tehden selvän eron opettajan ilkeään huumoriin ja pilkkaan. Emilyn virheet ovat tuttuja ja samastuttavia englantia äidinkielenään kirjoittamaan opetelleille, ja osittain siitä hienovarainen ja hellä huumori varmasti kumpuaakin. Virheiden sellaisenaan kääntäminen suomenkieliseen tekstiin olisi saattanut asemoitua enemmän pilkaksi kuin hyväntahtoiseksi huumoriksi. Tämän käännösongelman ratkaisuun olisi siis löydettävä käännöstrategia, joka antaa lukijalle mahdollisuuden riemastua Emilyn kirjoituksista ja ehkä tunnistaa jotain tuttua virheissä, eikä suhtautua häneen alentuvasti.

2.4 Dynaaminen ekvivalenssi

Lingvisti ja raamatuntutkija Eugene A. Nida loi ekvivalenssin teorian, jonka hän jakoi formaaliseen ja dynaamiseen ekvivalenssiin (Nida 1964, 159). Formaalin ekvivalenssi (formal equivalence) suuntautuu enemmän lähtökielen rakenteisiin, jotka määrittävät vahvasti käännoästä ja sen täsmällisyyttä ja oikeellisuutta (Munday 2016, 68). Muun muassa juridisten tekstien käännoäset pohjaavat usein formaaliseen ekvivalenssiin. Dynaamisen ekvivalenssin (dynamic equivalence) teoria taas perustuu ajatukselle, että käännoäsiä ei tutkita vain lähtö- ja tulokielen suhteen pohjalta, vaan myös kielen ulkoisia tekijöitä ja tässä tapauksessa vastaanottajien reaktiota on myös tarkasteltava (Vehmas-Lehto 2002, 56). Ekvivalenttius muodostuu siitä, että lähtö- ja tulotekstin vastaanottajien reaktiot vastaavat toisiaan. Käännoäksen tulisi olla

lähtötekstin *lähin luonteva vastine – closest natural equivalent* (Suojanen, Koskinen & Tuominen 2012, 48 ja Nida 1964, 166). Kääntäjän on siis toimittava näiden kolmen keskeisen sanan puitteissa: kyseessä on käänös, *vastine*, ei uusi teksti, mutta *vastineen* tulisi olla *luontevaa* kohdekieltä, joka on kuitenkin mahdollisimman *lähellä* alkuperäistä (Nida 1964, 166). Näin ollen Nidan dynaaminen ekvivalenssi pitää sisällään ajatuksen siitä, että sekä kielen muodosta että merkityksestä täytyy joskus poiketa, että lukukokemus säilyisi samanlaisena tai ainakin samankaltaisena (Vehmas-Lehto 2002, 56). Voi ajatella, että Nida on kotouttavan käänösstrategian kannalla vieraannuttavan sijaan, mutta alkutekstin ehdoilla. Kotouttava käänös pohjaa tulokielen ja -kulttuurin normeihin, jolloin kääntäjä tuo tekstiä lähemmäs tulokielistä lukijaa, ja esimerkiksi kirjan nimistöä saatetaan muuttaa tulokielen mukaiseksi. Vieraannuttava käänös taas pyrkii pysyttämään mahdollisimman lähellä tulotekstiä, ja tulokieli ja -kulttuuri näkyvät käänöksessä (Tiittula 2014, 6).

Nidan teoria pohjaa Noam Chomskyn teoriaan ydinlauseista (kernel sentences), joihin Chomskyn mukaan kaikki kielet pohjaavat (Munday 2016, 62–63). Suomen kieleen saman käsitteen toivat Hakulinen ja Karlsson vuonna 1979. He nimesivät lausemallit peruslausetyypeiksi (Hakulinen & Karlsson 1988, 91–92). Nida liittää Chomskyn teorian osaksi omaa käänösteoriaansa. Malli antaa Nidan mukaan kääntäjälle työkalut purkaa lähtöteksti ja muuntaa se sujuvaksi tulokieliseksi tekstiksi (Munday 2016, 63). Tätä prosessia Nida kuvasi yhdessä Charles Taberin kanssa oheisella kaaviolla:

(Nida, E., Taber C. (1969) *The theory and practice of translation*. United Bible Societies 33)

Prosessin keskiössä ovat ydinrakenteet, joille jokainen kieli rakentuu (Nida & Taber 1969, 39). Nida pureutuu teoriassaan myös yksittäisten sanojen eri merkitysten analysointiin ja pyrkii eroon ajatuksesta, että jokaisella sanalla olisi yksi tarkka ja selvä merkitys. Tätä ajatusta voi myös laajentaa Emilyn kirjoitusvirheiden tuomaan kulttuuriseen ulottuvuuteen ja virheiden kielikohtaisuuteen.

On tärkeää huomioida, että Nidan dynaamisen ekvivalenssin teoria on saanut osakseen myös runsaasti kritiikkiä. Muun muassa Lefevere on arvostellut teoriaa siitä, että se jää liikaa viestin välittämisen tasolle, mikä sopii paremmin Raamatun kuin kirjallisuuden kääntämiseen, koska kirjallisuudessa myös tyyli, jolla viesti välitetään, on tärkeä (Lefevere 1992, 8). Tämän lisäksi teoriaa on kritisoitu muun muassa siitä, että vastaanottajan reaktiota on mahdotonta mitata sekä siitä, että käännös ei voi tuottaa samanlaista reaktiota kaikissa lukijoissa, jotka saattavat edustaa eri kulttuureja ja myös vuosikymmeniä tai vuosisatoja. Ekvivalenssin ajatus pohjaakin monen tutkijan mielestä liikaa teoksen kääntäjän subjektiiviseen kokemukseen (Munday 2016, 69). Teorian saamasta kritiikistä huolimatta se mielestäni toimii tässä tutkielmassa tutkittavan helposti rajattavan ja kulttuurisesti spesifin käännösongelman tarkasteluun kahden ortografisesti niin erilaisen kielen välillä. Oman lisänsä tarkasteluun tuo se, että käännökset on tuotettu noin sadan vuoden aikajanaalla.

Koska suomen ja englannin kielten ortografiat eroavat niin merkittävästi toisistaan, oikeinkirjoitusvirheet saavat hyvin erilaisia muotoja näissä kielissä ja ilmenevät eri paikoissa, ja kirjoitusvirheet ovat saaneet Suomessa ja englanninkielisissä maissa erilaisia kulttuurisia ulottuvuuksia. Näin ollen, kun Emilyn kirjeitä ja niiden sisältämiä kirjoitusvirheitä pohtii dynaamisen ekvivalenssin kautta, voi todeta, että sillä, miten kääntäjä on kääntänyt kirjoitusvirheet, on vaikutusta siihen, miten kirjan suomenkielisen käännöksen lukija reagoi virheisiin ja millaisen kuvan lukija Emilystä saa. Kirjeiden pitäisi herättää lukijassa mielikuva Emilystä nokkelana ja innokkaana kirjoittajana, joka tekee vielä virheitä, mutta myös oppii niistä. Herättääkseen tämän mielikuvan lukijassa kääntäjän on tehtävä tietoisia valintoja ja nojaututtava erilaisiin ongelmanratkaisukeinoihin.

2.5 Kääntäminen ongelmanratkaisuna ja käänösstrategiat

Andrew Chesterman kirjoittaa kirjassaan *Memes of Translation* kääntäjien työn etenevän nykyisinä: työ sujuu tasaisen automaattisesti, kunnes vastaan tulee ongelmakohta, jolloin kääntäjän on turvauduttava eri käänösstrategioihin (Chesterman 1997, 89). Ritva Leppihalmeen mukaan taas kaiken kääntämisen voisi ajatella olevan aina ongelmanratkaisua, joskus tietoista, joskus taas automaattisempaa, vanhoihin hyväksi havaittuihin strategioihin pohjaavaa (Leppihalme 2007, 366). Emilyn kirjeissä isälleen kirjoitusvirheet edustavat kuitenkin ongelmakohtia, joita kääntäjät ovat oletettavasti lähestyneet tavalla tai toisella tietoisien ongelmanratkaisun pohjalta. Kääntäjät ovat saattaneet pohtia Emilyn kirjeitä ja niiden sisältämiä kirjoitusvirheitä yleisenä käänösongelmana ja valita niiden kääntämiseksi laajemman globaalin strategian, kuten puhekielisyys. Globaalin strategian valittuaan kääntäjä voi lähestyä yksittäisten kirjoitusvirheiden kääntämistä käyttäen tilanteeseen sopivaa paikallista strategiaa (Leppihalme 2007, 366).

Leppihalme erittelee kääntäjälle tarjolla olevat paikallisstrategiat neljään vaihtoehtoon: säilytä, muuta, lisää, poista (Leppihalme 2007, 368). Tässä tutkielmassa olen tulkinut Leppihalmeen neljää paikallisstrategiaa alla olevan listauksen mukaisesti:

Säilyttäminen: Kirjoitusvirhe on säilynyt samankaltaisena ja virhe esiintyy samassa sanassa kuin lähtötekstissä (*aristokratik* (ST, 112) – *aristokraatisia* (TT3, 106)).

Muuttaminen: Virhetyyppi on muuttunut, mutta virhe esiintyy edelleen samassa sanassa kuin lähtötekstissä (*sun dyal* (ST, 112) – *aurinko kello* (TT3, 106)).

Lisäys: Tekstiin on lisätty virhe sellaiseen kohtaan, jossa ei esiinny virhettä lähtötekstissä (*sitäpaitsi* (TT3, 106)).

Poisto: Virhe ei esiinny suomennoksessa lainkaan (*something scandalus* (ST, 113)).

Jo näistä kolmesta Rannan käännöksestä otetusta esimerkistä Emilyn ensimmäisestä kirjeestä voi huomata, että suomentaja on näissä kohdissa valinnut kaksi suomalaislapselle (ja -aikuiselle) tuttua virhettä: huolimattomuusvirhe kaksoiskonsonantin kohdalla (*aristokraatisia*) ja yhdyssanavirhe (*aurinko kello ja sitäpaitsi*).

Kahdessa muussa käännösversiossa on valittu melko erilainen lähestymistapa ja toisenlaiset virhetyypit. Näihin lukeutuvat erilaiset puhekieliset kirjoitusasut ja -muodot, kuten inkongruenssi (*me tuodaan* (TT2, 92)), vokaaliyhtymien muuttuminen pitkiksi vokaaleiksi (*kiroovan* (TT2, 93)) ja sanojen loppuheitot (*pitäs, olis, ajattelis* (TT1, 128)) (Hakulinen ym. 2004, 1218–1221, 54–59 ja 68). Sari Hokkanen kirjoittaa artikkelissaan *Kielen matka puheesta kirjoitukseen – miten ja miksi* näin: ”Tekstit kaikuvat puheissa ja puhetta siirretään teksteiksi” (Hokkanen 2017, 616). Lainaus kuvaa oivasti Emilyn kirjeitä, joissa kaikuvat hänen lukemansa kirjat, mutta joissa näkyy myös puheen vaikutus.

Kaunokirjallisissa teoksissa kirjoittaja pyrkii luomaan lukijalle *mielikuvan* puheesta (Tiittula & Nuolijärvi 2016, 226). Toisin sanoen kirjoitettu puhe ei voi jäljitellä puhuttua puhetta täysin, vaan illuusion luomiseksi on käytettävä erilaisia kirjoitetun kielen keinoja. Emilyn kirjeet taas eivät imitoi puhetta vaan puheenkaltaista kirjoitustapaa. Ne ovat Emilyn sisäistä monologia, paikoin lähes tajunnanvirtaa. Tiittula ja Nuolijärvi kirjoittavatkin johdannossaan kirjaan *Puheesta tekstiksi. Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja* näin: ”On [...] paljon tilanteita ja tekstejä, joissa puheen ja kirjoituksen rajat hämärtyvät” (Tiittula & Nuolijärvi 2016, 9). Kun kirjoitusvirheiden globaaliksi käännösstrategiaksi on valikoitunut puhekielisyys, Emilyn kirjeiden voi ajatella edustavat juuri tällaista tilannetta ja tekstiä. Tai kuten Osmo Ikola kirjoittaa artikkelissaan *Kirjakieli ja puhekieli, yleiskieli ja murre*: ”koulua käymättömän ihmisen kirjeet ovat kyllä kirjoitettua kieltä mutta harvemmin kirjakieltä” (Ikola 1972, 16). Alkukielisen tekstin kirjoitusvirheiden toistamisen sijaan Emilyn kirjoittamisen vaikeuksien voikin ajatella näkyvän vaikeutena erottaa toisistaan puhutun ja kirjoitetun kielen erilaiset normit.

Oma lukunsa on myös kirjeiden välimerkkivirheet, joita on kaikissa käännösversiossa huomattavasti alkuteosta enemmän, varmasti koska suomen kielen tiukat pilkkusäännöt tarjoavat oivan tavan osoittaa kirjoittajan puutteellista normien tuntemusta. Pilkkujen puuttuminen eittämättä lisää myös vaikutelmaa ryöppyävästä puheesta ja tajunnanvirtamaisesta kirjoitustyylistä.

3 Aineisto ja tutkimusmenetelmä

Tässä luvussa esittelen lyhyesti alkutekstin ja siitä tehdyt kolme käännösversiota. Pohdin kirjeitä tekstilajina ja tarkemmin Emilyn kirjeitä tutkimuskohteena. Sen jälkeen kerron käyttämästäni tutkimusmetodeista, jotka pitävät sisällään sekä käännösten lähiluvun, suomentajan sähköpostihaastattelun että aiheeseen liittyvät sanahaut *Emily of New Moonin* Kindle-versiota apuna käyttäen.

3.1 *Emily of New Moon, Pieni runotyttö ja Runotyttö*

Tutkimusaineistonani on kanadalaiskirjailija Lucy Maud Montgomeryn (1874–1942) kirjoittaman Emily-trilogian ensimmäinen osa *Emily of New Moon* ja siitä tehdyt kolme suomennosta, I.K. Inhan vuonna 1928 suomentama *Pieni Runotyttö*, vuonna 1961 tehty saman niminen uudistettu versio Inhan käännöksestä sekä vuonna 2023 ilmestynyt Kaisa Rannan suomennos *Runotyttö. Emily of New Moon* julkaistiin vuonna 1923. Kirja kertoo 11-vuotiaasta Emily Starrista, joka jää kirjan alussa isänsä kuoltua orvoksi, äidin kuoltua jo vuosia aikaisemmin. Emily muuttaa asumaan äitinsä kahden sisarpuolen ja velipuolen luokse sukutilalle *Uuteenkuuhun* (TT3) (*New Moon* (ST), *Uusi kuu* (TT1 & TT2)). Emily haaveilee kirjailijan urasta ja kirjoittaa runoja ja kertomuksia salaa ankaralta Elizabeth-tädiltään. Trilogia seuraa Emilyn elämää lapsuudesta nuoreksi aikuiseksi. Tässä tutkielmassa käsiteltävän ensimmäisen osan aikana Emily varttuu 11-vuotiaasta 13-vuotiaaksi.

Kirjasta ilmestyi ensimmäinen I. K. Inhan suomennos nimellä *Pieni runotyttö* jo vuonna 1928. Toisin kuin monien muiden Montgomeryn kirjojen aikalaissuomentajat, Inha osasi englantia ja käänsi kirjan suoraan alkukieleltä eikä ruotsinnoksen pohjalta (Kannas 2014, 52). Inha oli luontovalokuvaaja ja keskittynyt suomentajan työssään kääntämään lähinnä luontokirjallisuutta, mutta ehdotti itse *Emily of New Moonin* suomentamista kustantajalle ja pohti sopivaksi kohderyhmäksi naisia, eikä siis erityisesti nuoria tyttöjä (Kannas 2014, 51). Inha suomensi kirjan kokonaisuudessaan ja pyrki pysymään alkuteokselle uskollisena siitä huolimatta, että englanninkielisille sanonnoille ja pohjoisamerikkalaisille ilmiöille oli sen aikaisilla tiedonhakumenetelmillä ajoittain vaikea löytää käännöksiä (Kannas 2014, 52–53).

Vuonna 1961, vain runsas 30 vuotta myöhemmin, Inhan suomennos uudistettiin. Uudistajasta ei ole varmuutta, ja kirjassa on vain merkintä ”I. K. Inhan uudistettu suomennos” (TT2). WSOY:n lasten- ja nuortenkirjallisuuden osaston sen aikaisen johtajan Inka Makkosen uskotaan kuitenkin olevan uudistuksen takana (Kannas 2014, 54). Suomennosta lyhennettiin paikoin poistamalla kulttuurisidonnaisuuksia ja intertekstuaalisia viittauksia, luontokuvausta ja lapsille epäsovivaksi koettua sisältöä, kuten aikuisemmalle lukijakunnalle suunnattuja henkilöiden kaksimielisiä kommentteja tai Emilyn näsäviisastelua (Kannas 2014, 53). Nimistöä on myös muutettu paikoin palauttamalla joitain Inhan suomentamia henkilönimiä takaisin alkukielisiksi (*Ellen* (ST) – *Elli* (TT1) – *Ellen* (TT2)) tai suomentamalla kääntämättä jätettyjä paikannimiä (*Tansy Patch* (ST & TT1) – *Pietaryrttimäki* (TT2)). Kirjojen muokkaus, lyhentäminen ja uusi ulkoasu korostivat kirjojen ”tyttökirjamaisuutta” (Kannas 2014, 49), ja lyhentäminen veikin osan Inhan säilyttämästä kaksoistasosta (Kannas 2023). Kirja haluttiin kohdistaa nuoremmalle lukijakunnalle kuin Inhan aikaisempi suomennos tai alkuperäinen englanninkielinen teos.

Käännösten uudistaminen voi eri yhteyksissä tarkoittaa hyvin erilaisia korjauksia, ja syyt korjauksille vaihtelevat suomennoksesta toiseen. Korjaaja saattaa myös muuttaa tekstin tyyliä (Paloposki 2010, 44). Kuten yllä mainitaan, Inhan suomennos perustuu Montgomeryn alkuperäiseen englanninkieliseen teokseen, toisin kuin muun muassa Montgomeryn Anna-sarja, joka suomennettiin alun perin ruotsinnoksien pohjalta. Vappu Kannaksen tutkimustyön perusteella kuitenkin vaikuttaa siltä, että *Pienen runotyttö*n uudistuksessa on käytetty ruotsinkielistä teosta apuna (Kannas 2014, 51). Tästä huolimatta Kannas laskisi vuoden 1961 version uudistetuksi suomennokseksi uudelleenkäännöksen sijaan, koska se ”mukailee huomattavasti Inhan käännöstä, ja poistoja lukuun ottamatta se muuttaa tekstiä melko hillitysti, lähinnä korjaamalla kieliasua modernimpaan suuntaan ja muokkaamalla joitain erisnimiä” (Kannas 2014, 51).

Sopivasti englanninkielisen alkuteoksen satavuotisjuhlavuonna 2023 kirjasta ilmestyi Art Housen kustantamana Kaisa Rannan täysin uusi ja lyhentämätön suomennos *Runotyttö*. Kuten Vappu Kannas kirjoittaa uutta suomennosta käsittelevässä artikkelissaan *Kiiltomadossa*, klassikoita käännetään säännöllisin väliajoin

uudestaan ja se, että Montgomeryn merkittävimmistä teoksista, Runotyttö- ja Annasarjoista, ei ole tullut uusia käännöksiä ennen tätä on epäilemättä merkki nuortenkirjallisuuden nauttimasta vähäisestä arvostuksesta (Kannas 2023).

Runotytön kaksi seuraavaa osaa ovat ilmestyneet Kaisa Rannan suomentamina vuosina 2024 ja 2025.

3.1.1 Kirjeet tekstilajina

Peter Koch ja Wulf Oesterreicher ovat luoneet käsitteet *välittömyyden kieli* (language of immediacy) ja *etäisyyden kieli* (language of distance) (Koch & Oesterraicher 2012, 448). Kochin ja Oesterraicherin mukaan kommunikaation kieli asettuu janelle, jonka toisessa päässä on puhekieli ja toisessa kirjakieli (Koch & Oesterraicher 2012, 444).

Puhutun ja kirjoitetun kielen eri muotoja asettuu eri kohtiin Kochin ja Oesterraicherin janaa riippuen kommunikaation välittömyydestä ja etäisyydestä. Välittömään kommunikaatioon kuuluu spontaanius, osapuolten tutuus ja keskinäinen läheisyys, aiheen vapaus, yksityinen alue, dialogi ja etäiseen kommunikaation taas osapuolten vieraus, määritelty sisältö, julkinen alue, suunnitelmallisuus ja monologi (Koch & Oesterraicher, 2012, 447–448).

Perheenjäsenten välisessä kirjeenvaihdossa kirjoittajat ovat tasa-arvoisessa asemassa (symmetriassa) toisiinsa nähden, jolloin oikeinkirjoitus, kielioppi, sanamuodot ja muut muotoseikat eivät ole niin merkittäviä ja eritasoiset kirjoittavat voivat tarttua kynään. Symmetria on tyypillinen piirre välitöntä kommunikaatiota (Elspaß 2012, 158). Kirjeiden kieleen vaikuttaa siis merkittävästi kirjoittajan ja vastaanottajan välinen suhde, ja henkilökohtaiset kirjeet ovat historiallisesti tarjonneet ihmisille mahdollisuuden harjoitella kirjoittamista (Fitzmaurice & Williams 2020, 2).

3.1.2 Emilyn kirjeet

Pian Uuteenkuuhun muutettuaan isäänsä ikävöivä Emily rupeaa kirjoittamaan tälle kirjeitä. Kirjeet ovat päiväkirjanomaisia kirjoitelmia Emilyn toimista ja kuvauksia häntä ympäröivästä maailmasta ja ihmisistä, joita hän tapaa. Emily on innokas lukija, mutta ennen sukutilalle muuttamistaan häntä ”ei ole edes kouluun pantu” (TT3, 16) kuten perheen kotiapulainen Ellen Greene paheksuen mietiskelee. Kun Emily aloittaa kirjeiden kirjoittamisen, hän on siis isänsä kotona kouluttama 11-vuotias lukutoukka. Kirjeissä on alussa paljon kirjoitusvirheitä, joita Emily moneen otteeseen harmittelee,

ja jo ensimmäisenä päivänä koulussa opettaja ”neiti Brownell pilkkasikin häntä kirjoitusvirheistä” (TT3, 92).

Emilyn kirjeissä toteutuvat kirjeiden ulkoiset kehykset (Rahtu 2011, 21): kirjeet on kirjoitettu yksikön 1. persoonassa ja preesensissä; lukijaa, isää, puhutellaan yksikön 2. persoonassa ja Inhan käänöksessä myös yksikön 3. persoonassa isänä. Kirjeissä on usein alku- ja lopputervehdykset, ja ne on allekirjoitettu. Muut tekstilajin tunnusmerkit luodaan kielen avulla, ja näin ollen kääntäessään suomentaja tekee vääjäämättä tekstilajin mukaisia valintoja (Rahtu 2011, 21, 25). Kääntäjän on pohdittava, miten Emilyn kielen välittömyys ja kirjeiden jutusteleva sävy siirretään luontevasti suomen kielelle. Yksi merkki luottamuksellisista väleistä ja helposta kanssakäymisestä ovat juuri oikeinkirjoitusvirheet. Tilanne on tarpeeksi vapaamuotoinen ja läheinen, että oikeinkirjoitusta ei tarvitse kovin paljon miettiä tai surra, mutta läheisyyttä ja välittömyyttä voi osoittaa myös muunlaisin keinoin.

Emilyn englanninkieliset kirjeet ovat spontaaneja paitsi oikeinkirjoitukseltaan myös monella muulla tavalla. Englanninkielisten kirjeiden sanasto on paikoin puhekielistä, tosin Emily myös tavoittelee niissä usein korkeampaa tyyliä vaikeilla sanoilla ja rakenteilla. Emilyn ajatukset poukkoilevat asiasta toiseen, eivätkä kappalejaot ole erityisen loogisia. Emilyn kirjoituksista saa vaikutelman puheen ryöpystä, tarpeesta kertoa ja sanottaa kaikenlaiset ajatukset ja arjen tapahtumat läheiselle ja rakkaalle isälle. Kirjeissä toteutuu siis monella tavalla Kochin ja Oesterreicherin välittömyyden kieli, mikä antaa myös kääntäjille erilaisia työkaluja kirjoitusvirheiden kääntämiseen. Näihin keinoihin kuuluu puhekielisten muotojen sisällyttäminen tekstiin.

Puhekielisyys lisää tekstiin muun muassa spontaanisuutta, ja kirjeiden puhekielisyydellä kääntäjä voi osoittaa, että kirjeen kirjoittajalla ei ole vielä kirjoitetun kielen normit hallussa (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 299).

Emilyn kirjoitettua isälleen säännöllisesti noin kahden vuoden ajan Elizabeth-täti löytää Emilyn piilottamat kirjeet ja lukee ne. Kokemus kahdenkeskisestä kirjeenvaihdosta katoaa, ja kirjeiden taika murtuu. Emily ei sen jälkeen enää kirjoita isälleen: ”toden tuntu – läheisyys – tunne vahvasta yhteydestä oli tipotiessään” (TT3, 342). Isän ja tyttären kahdenkeskinen välittömyys on rikkoutunut, ja illuusio siitä, että isä todella lukee kirjeet, on kadonnut. Aivan kirjan lopussa Emily päättää aloittaa

päiväkirjan kirjoittamisen, sellaisen joka ”voidaan kuoltuani julkaista” (TT3, 368). Nyt siirrytään välittömyys-etäisyysjanalla lähemmäs etäisyyspäättä, dialogista (joskin yksipuolisesta sellaisesta) kohti monologia ja julkista areenaa. Tuleva päiväkirja on suunnattu suuremmalle lukijakunnalle, ja oikeinkirjoituksella ja kirjoitustyyllillä onkin nyt varmasti Emilylle enemmän väliä. Päiväkirjan teksti tulee tuskin olemaan yhtä spontaania kuin kahdenkeskiseksi keskusteluksi tarkoitettujen kirjeiden.

3.2 Tutkimusmenetelmä

Englanninkielinen alkuteos sekä Inhan uudistettu suomennos olivat minulle ennestään tuttuja. Aloitin maisterintutkielmani lukemalla ensin Rannan suomennoksen kokonaisuudessaan. Sen jälkeen luin Emilyn kirjeet isälleen sekä alkuperäisteoksessa että siitä tehdyssä kolmessa suomennoksessa. Merkitsin taulukkoon eri virhetyyppien alle jokaisen version kohdalle kussakin kirjeessä esiintyvien virheiden kokonaismäärät saadakseni heti alkuun yleiskuvan virheiden kokonaismäärästä kussakin teoksessa. Luokittelin virheet neljään kategoriaan: kirjoitusvirheet, välimerkkivirheet, yhdyssanavirheet ja kielioppivirheet (joihin lukeutuu puhekieliset muodot). Vertailin ensin yleisellä tasolla virhetyyppien esiintymistä ja yleisyyttä alkuteoksessa ja eri käännösversioissa sekä virheiden kokonaismäärän vähenemistä kirjan loppua kohti. Tein taulukoita erilaisista virhetyypeistä ja virheiden esiintymispaikoista tekstistä. Välimerkkivirheitä tarkastelin vain yleisellä tasolla pohtien sitä, millainen vaikutus niillä on tekstin juoksuun ja kirjoitustyylin spontaanisuuteen ja välittömyyteen.

Saatuani yleiskuvan siitä, minkä tyyppisiä virheitä Montgomery ja suomentajat ovat käyttäneet, vertailin alkutekstin kirjoitusvirheitä kolmeen käännösversioon sekä kääntäjien ratkaisuja toisiinsa saadakseni käsityksen kääntäjien käyttämistä strategioista ja valittujen keinojen vaikutuksesta kirjeiden ilmeeseen ja Emilystä muodostuvaan kuvaan kielenoppijana ja kirjoittajana. Emilyn kirjoitusvirheet ovat myös osa Montgomeryn kaksoistasoa ja vertailemalla käännösratkaisuja pohdin, miten kääntäjät ovat onnistuneet säilyttämään Montgomeryn kirjoitusvirheiden kautta luoman huumorin omilla strategioillaan. Koska kaikissa kolmessa käännöksessä kirjoitusvirheitä on tavalla tai toisella kotoutettu, pohdin kotouttamisen eri ilmenemismuotoja Nidan dynaamisen ekvivalenssin avulla.

Rannan käännöksen kohdalla ryhmittelin virheitä Leppihalmeen neljän paikallisstrategian mukaisesti. En kuitenkaan tässä tutkielmassa paneudu uudelleenkäännöshypoteesiin, jonka mukaan aikaisemmat käännökset ovat vapaampia ja myöhemmät käännökset lähempänä lähtötekstiä (Kuusi 2014, 135), koska se ei tunnu hedelmälliseltä tavalta lähestyä kirjoitusvirheiden kääntämistä. On mielekkäämpää pohtia millaisia ulottuvuuksia käännösprosessiin tuovat kirjoitusvirheet kulttuurisena ilmiönä ja kirjeet tekstilajina.

Kysyin myös suomentaja Kaisa Rannalta sähköpostitse hänen lähestymistavastaan kirjoitusvirheiden kääntämiseen. Kysymykseni olivat:

1. Pohditko kirjoitusvirheitä kokonaisuutena eli mietitkö käännösstrategiaa etukäteen vai lähestyitkö jokaista virhettä yksittäisenä käännösongelmana, kun se tuli käännöksessä vastaan?
2. Mietitkö, miksi Montgomery on tehnyt Emilyn kirjeisiin kirjoitusvirheitä, ja jos mietit, vaikuttiko se siihen, miten lähestyit kirjoitusvirheiden kääntämistä?

Sisällytin Rannan vastaukset hänen suomennostaan käsittelevään analyysiin. Pohdin tekstissä ilmeneviä kirjoitusvirheitä suhteessa Rannan vastauksiin ja omiin havaintoihini.

Itse kirjoitusvirheiden lisäksi tutkin myös, miten Emily ja muut kirjan henkilöt puhuvat kirjoitusvirheistä ja suhtautuvat niihin. Etsin kaikki kohdat, joissa sana *spelling* esiintyy alkuteoksessa käyttämällä teoksen Kindle-version hakutoimintoa ja vertailen virheistä käytyä keskustelua itse virheisiin ja laajempaan kulttuuriseen oikeinkirjoituskontekstiin. Analysoin, miten kielenoppimisprosessi heijastuu kirjeisiin. Pohdin myös oikeinkirjoitusta ja siitä käytyä keskustelua tämän päivän Suomessa ja mietin, mitkä siihen liittyvät asiat nousevat pintaan ja mistä keskustellaan. Englannin ortografia tarjoaa oivan maaperän kirjoitusvirheille ja niiden tuottamille väärinkäsityksille ja vitseille, mutta entä suomi. Mille kieleen liittyville ilmiöille Suomessa naureskellaan?

4 Analyysi

Analysoin ensin lyhyesti Emilyn tekemiä kirjoitusvirheitä ja kielenkäyttöä lähtökielessä ja pohdin, millainen kuva kirjoittajana Emilystä syntyy englanninkielisten kirjeiden perusteella ja miten kirjeet tekstilajina näyttäytyvät alkuteoksessa. Sen jälkeen analysoin jokaisen käännöksen erikseen pohtien samalla samoja kysymyksiä ja kääntäjien valitsemaa strategioita. Kaisa Rannan käännöksen kohdalla pohdin myös hänen antamiaan vastauksia esittämiini kysymyksiin.

4.1 Montgomeryn *Emily of New Moon*

Ennen Emilyn ensimmäistä kirjettä kertoja kertoo lukijalle, että kirjeissä Emily ”told [her father] everything with a certain honesty of confession that was characteristic of her – her triumphs, her failures, her joys, her sorrows, everything went down on the letter-bills...” (ST, 112). On selvää, että odotettavissa on päiväkirjamaista avoimuutta. Edellisessä luvussa taas mainitaan, että ensimmäisenä koulupäivänä opettaja ”Miss Brownell ridiculed her for her mistakes in spelling” (ST, 97). Lukijalla on siis varmasti jonkinlaisia ajatuksia siitä, millaisia kirjeet isälle tulisivat olemaan. Odotettavissa näyttäisi olevan Peter Kochin ja Wulf Oesterreicherin välittömyyden kieleksi nimeämää tuttavallista kielenkäyttöä, koska sekä aihepiiri että kirjeiden kohde ovat kirjoittajalle läheisiä ja osa omaa elinpiiriä ja kertomusta.

4.1.1 Emilyn kirjeiden kieli ja kielenkehitys

Heti ensimmäisissä kirjeissä Emilystä muodostuu kuva kieltä värikkäästi käyttävänä ja kielellä leikittelevänä kirjailijan alkuna. Ehkäpä sanastosta kuvastuu myös aikuisseurassa vietetty lapsuus. Emily kirjeessä vilisee pitkiä ja vaikeita sanoja ja monimutkaisia lauserakenteita: ”...only it is rather unpleasant to have your own family *preserve a disdainful silence* towards you” (ST, 149) (kursivointi lisätty). Kielestä ja sanavalinnoista pilkahtelee Emilyn pikkuvanhuus ja kyky leikitellä kielellä mutta myös huumori, jolla hän suhtautuu elämään. Emily osaa ja haluaa käyttää tekstiä värittäviä sanontoja ja vivahteikasta kieltä. Kun hän tahtoo olla mukana joulunvietossa, hän sanoo haluavansa olla ”right in the thick of it” (ST, 249). Kirjeissä on paikoin myös hauskaa kielellistä pohdintaa sanojen erilaisista sävyistä ja merkityksistä, kuten silloin, kun hän kirjoittaa: ”Aunt Elizabeth is determined too. But she says Perry is stubborn” (ST, 183).

Emily ei arastele käyttää vaikeita sanoja isänsä nähden, vaikka tietääkin tekevänsä kirjoitusvirheitä. Ensimmäisessä kirjeessään Emily kirjoittaa:

- (1) I know frays is not spelled right but there is no dixonary at New Moon but that is the sound of it.” (ST, 115)

Emily viittaakin suoraan englannin kielen ortografian läpinäkymättömyyteen: foneemien ja grafeemien suhde on epämääräinen ja lausumisasusta ei läheskään aina voi päätellä kirjoitusasua. Ilman sanakirjaa kokematon kirjoittaja voi vain arvailla sanojen kirjoitusasua, ja Emily usein kirjoittaakin vaikeat tai harvinaiset sanat siten, miltä ne puheessa kuulostavat. Tässä Montgomery pääseekin näyttämään sekä Emilyn kokemattomuuden kirjoittajana että hänen kattavan sanavarastonsa. Emily osaa kyllä käyttää monimutkaisia lauserakenteita ja tuntee paljon vaikeitakin sanoja, vaikka ei osaakaan niitä vielä kirjoittaa. Tästä muodostuu kutkuttava ristiriita, inkongruenssi, joka tuo kirjeisiin myös huumoria. Emilyn kirjallisten taitojen ja oikeinkirjoituksen välinen ero huvittaa lukijaa. Emilystä hänen tätinsä ovat ”too perticular” (ST, 151), sonnit ja tiikerit ovat ”feroshus animals” (ST, 152) ja tohtori Burnleyn raivokohtaus on ”a groosome sight” (ST, 152). Emilyn mielikuvituksessa, kielenkäytössä ja sanavarastossa ei siis ole mitään vikaa. Ongelmia tuottaa englannin ortografia, ja siihen auttaa vain harjoittelu – ja sanakirja.

Useat Emilyn kirjeiden alut antavat osviittaa siitä, mitä tuleman pitää: ”This has been a very important day” (ST, 216) tai ”There has been a dark shadow over this day” (ST, 219). Emily ymmärtää draamankaaren ja osaa kiinnittää lukijansa huomion. Ehkäpä kirjeiden alut kertovat myös Emilyn malttamattomuudesta kertoa läheiselle ja rakkaalle isälle arjen jännittävistä tapahtumista. Emilyn sanoista kaiku lapsen ja vanhemman suhteessa vallinnut läheisyys, symmetria, kun hän aloittaa kirjeensä näin: ”Dear Father, – o, I have such an exciting thing to tell you” (ST, 207). Isälle voi kertoa kaiken. Tärkeintä on kommunikaatio, itseilmaisus, eikä niinkään kielioppi tai oikeinkirjoitus. Montgomery luo Emilyn kirjeiden kielellä kuvaa isän ja tyttären läheisestä suhteesta. Kirjeet antavat Emilylle mahdollisuuden harjoitella kirjoittamista ja oikeinkirjoitusta. Hän kertookin 20. toukokuuta päivätyssä kirjeessään Elizabethin antaneen hänelle syntymäpäivälahjaksi sanakirjan: ”You will

soon notice an improvement in my spelling, I hope.” (ST, 213). Aivan vielä Emily ei näytä kuitenkaan tarttuneen sanakirjaan, vaikka hän ajatteleekin, että kyseessä on hyödyllinen lahja, josta hänen tulisi iloita. Emily myös pohtii sitä, miten sanakirjan käyttö vaikuttaa kirjoittamiseen:

- (2) The trouble is when I am writing something interesting I get so excited it is just awful to have to stop and hunt up a word to see how it is spelled. (ST, 214)

Sanakirjan lisäksi Emily oppii oikeinkirjoitusta myös koulussa ja kertookin opeistaan isälleen kirjeissä ja siirtää uudet taitonsa heti myös käytäntöön. Kesäkuun 14. päivänä kirjoittamassaan kirjeessä Emily kertoo oppineensa lainausmerkkien, kysymysmerkin ja heittomerkin käytöstä koulussa. Ja lisää perään: ”Miss Brownell is sarcastic but she *does* teach you things.” (ST, 218) Saman vuoden joulukuussa Emily kirjoittaa isälleen:

- (3) Do you notice how my spelling is improved? I have thought of such a good plan. I write my letter first and then I look up all the words I’m not sure of and correct them. Sometimes though I think a word is all right when it isn’t. (ST, 251)

Emily keksii siis tavan, joka varmistaa, että hänen kirjeensä ovat sekä spontaaneja että virheettömiä. Tämä osoittaa, miten tärkeää Emilylle on säilyttää kirjeiden välittömyys silloinkin, kun hän pyrkii virheettömään oikeinkirjoitukseen. Opettaja Brownellin välimerkkioppien ja sanakirjan avulla Emilyn kirjeiden oikeinkirjoitus paraneekin huomattavasti, ja tämän jälkeen niissä ei olekaan läheskään niin paljon virheitä, lukuun ottamatta kirjeitä, jotka hän lähettää Nancy-tädin luota, koska Emily ei muistanut pakata sanakirjaansa mukaan vierailulle (ST, 300).

Kuten Kaisa Ranta kirjoittaa Runotyttö-trilogian jälkisanoissa, Montgomery pyrkii tuomaan kielen avulla esiin hahmojensa persoonaa ja omaa ainutlaatuista kielenkäyttöä, jota kirjoitusvirheet Emilyn kohdalla edustavat (Ranta, 2025a). Kirjeissä Montgomery pääsee myös osoittamaan, kuinka Emilyn kirjoitustaito vähitellen kehittyi ensimmäisen kolmen vuoden aikana Uudessakuussa harjoittelun,

sanakirjan ja koulun avulla. Kirjeet antavat Emilylle oman äänen, mutta ne tarjoavat myös oivan mahdollisuuden Montgomerylle luoda kirjoihin aikuislukijaa ilahduttavaa huumoria ja ironiaa. Emily kirjoittaa kunnianhimoisesti vaikeita ja monimutkaisia lauseita, vaikka oikeinkirjoitus ei vielä aivan ylläkään samalle tasolle.

4.2 Inhan alkuperäinen suomennos

”Olis hauska tietää mitä kuningatar Viktoria ajattelis, jos kuulis tämän” (TT1, 128), Emily kirjoittaa isälleen ensimmäisessä kirjeessään. Nopeasti käy siis ilmi, että Inhan käännökset Emilyn kirjeistä ovat hyvinkin puhekielisiä. Käännös on vuodelta 1928, jolloin suomalaisessa kaunokirjallisuudessa dialogit olivat leimallisen kirjakielisiä, eikä tilanne merkittävästi muuttunut ennen Väinö Linnan *Tuntemattoman sotilaan* ilmestymistä vuonna 1954 (Tiittula & Nuolijärvi 2007, 390–391). Samoin luonnollisesti toimivat myös tuon ajan kääntäjät. Puhekieltä käytettiin tosin jonkun verran jo 1900-luvun alkupuolella nuorten kirjoissa sekä osoittamaan sosiaalista variaatiota (Tiittula & Nuolijärvi 2007, 391 ja 398). Myös Inhan *Pienessä runotyössä* dialogi on pitkälle kirjakielistä. Puhekielisyydellä onkin selvästi aivan erityinen rooli Emilyn kirjeissä, ja se vaikuttaa strategiselta valinnalta.

4.2.1 Inhan käännösstrategia

Kirjallisuudessa puhekieli ei rajoitu vain henkilöiden välisiin keskusteluihin, vaan raja puhutun ja kirjoitetun kielen välillä on joissain tekstilajeissa liukuva (Tiittuja & Nuolijärvi 2013, 39). Puhekieltä esiintyy myös yksikön ensimmäisen persoonan kerronnassa (Tiittula & Nuolijärvi 2007, 387). Emilyn kirjeet isälleen eivät ole puhetta, mutta niissä on puheenkaltaista välittömyyttä. Ne eivät ole sisällöltään tai muodoltaan harkittuja, vaan Emily kuvailee isälleen elämäänsä ja ajatuksiaan sitä mukaan, kun ne hänen päähänsä pälkähtävät. Kirjeet etenevät ilman selkeitä kappalejakoja ajatuksesta ja muistosta toiseen:

- (4a) When Rhoda asked me if Aunt Elizabeth burnt candles because she was old-fashioned I answered hawtily no, it was Murray tradishun. Cousin Jimmy has told me all the tradishuns of the Murrays. Saucy Sal is very well and bosses the barns but still she will not have kittens and I can't understand it. (ST, 113)

(4b) Kun Rhoda minulta kysy että polttaako Elisabet-täti kynttilöitä siitä syystä että se oli vanhanaikaista, vastasin minä ylpeästi että ei, se oli Murraytten perinnäinen tapa. Jimmy-serkku on minulle kertonu kaikki Murraytten perinnäistavat. Tuhma Töpö jaksaa oikein hyvin ja isännöi aitoissa, mutta se ei vielääkään tahdo itselleen poikasia ja sitä minä en ymmärrä. (TT1, 129)

Tiittula ja Nuolijärvi kirjoittavat artikkelissaan *Puheenomaisuuden rakentaminen kaunokirjallisissa proosateksteissä*, että kirjailija (tai kääntäjä) saattaa käyttää puhekieltä merkitäkseen henkilön jollain taivoin erilaiseksi (Tiittula & Nuolijärvi 2016, 229). Emilyn kirjeiden kontekstissa voisi ajatella, että Emilyn kirjoitustaidon puutteet sekä kirjeiden epämuodollisuus ja spontaanisuus ja osapuolten läheiset välit edustavat tätä erilaisuutta, jota markkeerataan puhekielisyydellä. Puhekielisyyden rooli kirjeissä korostuu, koska kirjan dialogi ei ole puhekielistä. Vaikuttaakin siltä, että Inha on ratkaissut kirjoitusvirheiden tuottaman käänösongelman globaalilla puhekielisyyden strategialla.

4.2.2 Inhan käyttämät puheen illuusion keinot

Kirjoittaja voi luoda puheen illuusiota monia eri kielen keinoja käyttäen, ja kääntäjä valikoikin tarkoituksiinsa sopivat keinot tilanteen mukaan (Tiittula & Nuolijärvi 2016, 230). Puheen jäljittelyyn kirjailijoilla ja kääntäjillä on monia erilaisia vaihtoehtoja. Näihin kuuluvat muun muassa lauserakenteet, äänne- ja muotopiirteet, puhekieliset ilmaisut, sanasto, pronomien käyttö ja sidoskeinot (Tiittula & Nuolijärvi 2007, 400 ja Tiittula & Nuolijärvi 2016, 232–233). Emilyn kirjeissä ei kuitenkaan jäljitellä dialogia vaan sisäistä, kirjoitettua monologia, joten käytetyt keinot täytyy sovittaa puheenkaltaiseen kirjoitustyyliin. Seuraavaksi käyn läpi eri puheen illuusion keinoja, joita Inhan suomennoksessa esiintyy.

Välimerkit ja kappalejaot

Yksi kirjailijoille ja kääntäjille tarjolla oleva keino on välimerkit (Tiittula & Nuolijärvi 2016, 231). Välimerkkien vähyys saattaa Emilyn kirjeissä osoittaa sekä kokemattoman kirjoittajan puutteellisia tietoja kielen normeista että tarvetta saada ajatukset paperille samaa vauhtia, kun ne pulpahtavat mieleen. Välimerkkien

pohtiminen vain hidastaisi kirjoitusprosessia. Näin Emily kirjoittaa isälleen nuoresta Elizabeth-tädistä ensimmäisessä kirjeessään:

- (5a) It was mother's room and Cousin Jimmy says her father locked it up after she ran away with you and Aunt Elizabeth keeps it locked still out of respect to his memory, though Cousin Jimmy says Aunt Elisabeth used to fight with her father something scandalus when he was alive though no outsider knew of it because of the Murray pride. (ST, 113)

Tekstiä on lähes hengästyttävää lukea, ja pitkä virke, jota rytmittää vain yksi pilkku, luo todellakin vaikutelmaan ryöppyävistä ajatuksista ja sauhuavasta kynästä. Inha on lähestynyt virkkeen käännöstä hyvin samanlaisin keinoin ja onnistuukin luomaan tunnelman, joka vastaa alkuperäistä:

- (5b) Se oli äidin huone ja Jimmy-serkku sanoo että isoisä lukitsi sen kun äiti oli paennut isän kanssa ja Elisabet-täti pitää sitä vieläkin lukossa hänen muistoaan kunnioittaen vaikka Jimmy-serkku sanoo, että Elisabet-tädin oli tapana iskeä yhteen isänsä kanssa, kun hän eli niin että se oli aivan häpeällistä vaikkeivät vieraat saanu siitä Murrayn-ylpeyden vuoksi mitään tietää. (TT1 129)

Kaksi pilkkua erottaa kahta sivulausetta, mutta muuten teksti pulppuaa rajoittamattomana virtana, josta on välillä vähän vaikeaa jopa saada tolkkua, kuten kohdasta: ”kun hän eli niin että se oli aivan häpeällistä”. Tähänkin virkkeeseen on kuitenkin sujahtanut myös kirjakielinen ilmaus ”hänen muistoaan kunnioittaen”, jolla kääntäjä onnistuu luomaan sopivaa ristiriitaa puhekielisen ja välimerkittömän tekstin ryöppyyn. Se kertoo ehkä jotain Emilyn lukuharrastuksesta, ja sillä Inha onnistuu luomaan Montgomerynkin tekstissä esiintyvää kaksoistasoa.

Äänne- ja muotopiirteet

Tiettyjä inkongruentteja muotoja käytetään puheessa runsaasti, ja niistä tavallisimpia ovat monikon ensimmäisen persoonan ja verbin inkongruenssi (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 52). Inhan kääntämissä kirjeissäkin esiintyy jonkun verran inkongruentteja verbimuotoja, vaikka ne eivät olekaan näkyvin puhekielisyyden muoto kirjeissä:

- (6) [...] joka tietenkin merkitsee, että **he menisi** naimisiin. (TT1, 169)
- (7) Hän ei koskaan pyydä meitä jäämään teelle – vaikka me aina **olemme ollu niin kohtelias** häntä kohtaan. (TT1, 170)

Toinen tyypillinen inkongruenssi on possessiivisuffiksin puute (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 52). Myös Emilyn kirjeissä possessiivisuffiksi on paikoin jäänyt pois:

- (8) antaa hänen istua **meidän kanssa** pöydässä. (TT1, 205)
- (9) Minä rakastan Rhodaa **kaikesta sydämmestä**. (TT1, 128)

Monikon 3. persoonan inkongruenssi eikä possessiivisuffiksi ole kuitenkaan kovin ahkerassa käytössä Inhan käänöksessä, vaikka molemmista esimerkkejä löytyykin; suurimmassa osassa tapauksia subjekti ja verbi kongruoivat ja omistuspäätteet ovat paikoillaan. Possessiivisuffiksin puuttumisen lisäksi jälkimmäiseen esimerkivirkkeeseen (9) on sujahtanut monen suomea kirjoittamaan oppivan lapsen virhe *sydämmestä*-sanon kahden m-kirjaimen kohdalla, joka johtuu myös puheen ja kirjoitetun kielen eroavaisuudesta kyseisen sanon kohdalla. Tätä ilmiötä käsitellään pidemmin Rannan suomennosta käsittelevässä osuudessa.

Silmiinpistävin puhekielisyyden muoto Inhan käänöksessä ovat erilaiset äännepiirteet, kuten sanojen loppuheitot, loppukonsonantin kato, diftongien puhekieliset muodot ja puhekielisiksi muuntuneet vokaaliyhtymät. Äännepiirteitä kutsutaan myös yleispuhekielisyyksi, ja ne ovat hyvin laajalle levinneitä puhutussa kielessä (Hakulinen, 2003). Ne ovat puheessa myös melko huomaamattomia, mutta Emilyn kirjeissä erittäin näkyviä, ja ne ovatkin selkein esimerkki pyrkimyksestä korvata kirjoitusvirheet yleisellä puhekielisyyden strategialla.

Puhekielisyyttä osoitetaan käänöksessä muun muassa loppuheittoilla:

- (10) **Olis** hauska tietää mitä kuningatar Viktoria **ajattelis**, jos **kuulis** tämän. (TT1, 128)

- (11) Teddy **tahtois**, että äiti **antais** hänen pitää koiraa, mutta äiti ei tahdo.
(TT1, 170)

S-kirjaimen jälkeisen i-kirjaimen kato on tyypillisin puhekielessä esiintyvä loppuheitto (Hakulinen ym. 2004, 68), ja sitä esiintyykin runsaasti myös Inhan käännöksessä, kuten yllä olevista esimerkeistäkin näkyy.

Inha käyttää käännöksessään myös loppukonsonantin katoa:

- (12) Jimmy-serkku on minulle **kertonu** kaikki Murraytten perinnäistavat. (TT1, 129)
- (13) Rakas isä, minä en **aikonu** olla nenäkäs, mutta Elisabet-täti sano, että minä olin, eikä sitten koko päivänä **tahtonu** enää puhua mulle. (TT1, 168)
- (14) Rakkaasta Mikistäni en ole **kuullu** yhtään mitään. (TT1, 129)

Ison suomen kieliopin mukaan t-kirjaimen loppukato liittyy tavallisesti ”NUT-partisiipin yksikön nominatiivimuotoon ja sanaan *nyt*” (Hakulinen ym. 2004, 69), kuten myös Inhan käännöksessä.

Yleiskielen Vi-diftongeja sanan toisessa tai sen jälkeisessä tavussa vastaa puhekielessä usein i-kirjaimeton muoto (Hakulinen ym. 2004, 56). Tämä on myös yksi Inhan runsaasti käyttämä puhekielen keino:

- (15) Päivät olivat **punasia** ja yöt sinisiä. (TT1, 170)
- (16) Ilse sanoo, että kävisi ikäväksi, ellei koskaan **tapeltas**. (TT1, 171)

Vokaaliyhtymät muuntuvat usein puhekielessä pitkiksi vokaaleiksi (ea > ee, oa > oo) ja tämäkin on yksi äänteellinen piirre, jolla merkitään puhekielisyyttä kirjallisuudessa (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 344). Näin myös Inhan käännöksessä, kuten näkyy seuraavista esimerkeistä:

(17) Se loukkas minua **kauheesti** kun kalliin ystäväni sano niin. (TT1, 128)

(18) [...] ja sano, ettei se **paljookaan** muistuttanu runoa. (TT1, 171)

Tämä puhekielisyyden piirre ei tosin esiinny kovin taajaan kirjeissä, vaikka siitä esimerkkejä löytyykin.

Pronominit

Puheessa käytetään pronomineja huomattavasti enemmän kuin kirjoitetussa kielessä (Hakulinen 2013). Niiden puhekieliset muodot ovatkin kirjallisuudessa runsaasti käytetty keino lisätä tekstiin puheen illuusiota (Tiittula & Nuolijärvi 2013, 46). Inhan käännöksessä esiintyy hyvin paljon persoonapronomineja, erityisesti yksikön ensimmäistä persoonaa, onhan kyseessä kirjeet:

(18) **Minä** puhun hänelle paljon, kun hän sanoo, että se huvittaa häntä, ja **minä** olen kertonut hänelle paljon asioita, mutta sitä **minä** en ole koskaan sanonut, että **minä** kirjoitan runoja. (TT1, 330–331)

Tässä lainauksessa Emilyn toiseksi viimeisestä kirjeestä isälleen on yhteensä neljä yksikön ensimmäisen persoonan pronominia, jotka kääntäjä olisi voinut jättää pois ja tulos olisi ollut yleiskielisempi. Tämä kohta valikoitui esimerkiksi siitäkin syystä, että viimeinen kirje on Montgomeryn alkuperäistekstissä jo lähes virheetöntä kieltä ja Inhakin on siistinyt tekstistä jo melkein kaikki muut puhekielisyydet. Pilkutkin ovat jo oikeilla pakoillaan. Minä-pronominia kuitenkin esiintyy tekstissä vielä runsaasti. Näin ollen voisi ajatella, että sen runsaalla käytöllä onkin tekstissä jokin muu(kin) rooli kuin osoittaa normien puutetta. Pronominien runsas käyttö onkin ehkä keino osoittaa kirjeiden välittömyyttä ja Emilyn spontaania tapaa kirjoittaa isälleen ja osapuolten läheisyyttä. Pronominien runsautta voi toki tulkita proosallisemminkin myös englannin kielen interferenssinä käännöksessä. Olipa persoonapronominien paljous tahallista tai tahatonta, antavat ne kirjeille oman leimansa ja tekevät niistä myös omalla tavallaan lapsellisemmän kuuloisia, minkä voisi ehkä ajatella olevan ihan paikallaan, kun kirjeiden kirjoittajana on nuori tyttö.

Inha käyttää pronomineista niiden puhekielisiä muotoja vain muutamassa kohtaa. Minä on lähes aina minä, mikä voi johtua muun muassa siitä, että 1920-luvulla pronomien puhekieliset muodot kirjoitettuna olivat niin näkyvästi murteellisia, että ne eivät tuntuneet luontevalta vaihtoehdolta osoittaa kirjoitetun kielen normien puutteellista tuntemusta. Ehkä huomattavampaa on, että kirjeissä ei myöskään esiinny puhekielelle tyypillistä demonstratiivipronominia *se* viittaamassa ihmisiin.

4.2.3 Emilyn kielenkehitys

Kuten luvussa 4.1.1 kirjoitin, kirjeissä annetaan kaksi päivämäärää, joiden jälkeen Emilyn kirjeiden kieli alkaa selvästi parantua. Päivämäärät ovat 14. kesäkuuta (TT1, 244), jolloin Emily kertoo Miss Brownellin opettaneen luokalle välimerkkien käyttöä ja 18. joulukuuta (TT1, 282), jolloin Emily päättää, että hän käy *vastedes* kirjeet läpi sanakirjan avulla korjatakseen kirjoitusvirheet. Tämän jälkeen Emilyn virheiden määrä selvästi vähenee englanninkielisessä teoksessa.

Inhan teoksessa puhekielisyys vähenee kuitenkin selkeästi jo toisen kirjeen jälkeen. Toisin sanoen muutos tapahtuu ajallisesti runsasta vuotta aikaisemmin kuin alkutekstissä. Esimerkiksi konsonantin loppukatoa ei toisen kirjeen jälkeen merkittävästi enää näy. Kolmannessa kirjeessä puuttuu yhdessä kohtaan possessiivisuffiksi (”meidän kanssa” (TT1, 205)), mutta kaikki muut puhekielisyudet lukuun ottamatta persoonapronomien suurta määrää, ovat pudonneet pois. Myöhemmissä kirjeissä on yksittäisiä puhekielisyksiä mutta ei merkittävässä määrin.

Sen jälkeen, kun Miss Brownell opettaa luokalle välimerkkien käyttöä, Emily alkaa käyttää lainausmerkkejä myös Inhan käänöksessä. Pilkkujen oppimiseen menee vähän kauemmin, mutta saman vuoden joulukuun kirjeissä Emily osaa jo nekin, kuten myös alkukielisessä teoksessa. Puhekieliset kirjoitusasut siis vähenevät Emilyn kirjeissä selkeästi aikaisemmin kuin pilkkuvirheet.

4.2.4 Valitun strategian vaikutus lukukokemukseen

Kuten alkutekstistä luvussa 4.2 kirjoitin, Emilyn kirjeet paljastavat pikkuvanhan, nokkelan ja kielellä leikittelevän nuoren kirjailijan alun. Montgomeryn Emily käyttää

monimutkaisia lauseita ja vaikeita sanoja, vaikka tekeekin välillä kirjoitusvirheitä. Virheet luovat tekstiin lukijaa ilahduttavan kaksoistason, ristiriidan kirjoitustyylin ja kirjoitustaidon välille, joka kutkuttaa. Nyt pohdinkin, onko Inhan luoma Emily myös vilkas ja nokkela kirjoittaja ja säilyykö Montgomeryn huumori tässä käännösversiossa ja analysoin, miten kääntäjän valitsema käännösstrategia vaikuttaa lukukokemukseen.

Emily pohtii kirjeissä paljon lukemiaan kirjoja ja suhdettaan kirjallisuuteen.

Runoudesta hän kirjoittaa muun muassa näin:

(19a) I am **pashonately** fond of poetry, also of stories about **dessert** islands.

(ST, 118)

(19b) Minä rakastan runoutta intohimoisesti ynnä kertomuksia autoista saarista

(TT1, 135)

Englanninkielisessä esimerkissä näkyy mielestäni parhaimmillaan kirjoitusvirheiden tuoma huumorin taso. Emily kertoo hyvin tosissaan ja vilpittömänä suhteestaan runouteen, mutta kirjoitusvirheet muuttavat merkittävästi sitä, mikä lukijan reaktio hänen kertomaansa on. Suomenkielisestä tämä taso valitettavasti katoaa, vaikka intohimoinen suhtautuminen yhtä lailla sekä runouteen että kertomuksiin autiosaarista varmasti huvittaakin useita lukijoita. Koska suomen kielessä käytetään säästelevämmin ylitseampuvaa kieltä kuin englanniksi, sanan intohimoinen käyttö tässä yhteydessä lisää kommentin komiikkaa.

Inhan valitsema puhekielisyyden strategia hallitsee lukijan näkökulmasta aika paljon enemmän kirjeiden sävyä kuin alkukielisten kirjeiden yksittäiset kirjoitusvirheet. Strategia on erityisen huomattava, koska kirjan dialogi ei ole puhekielistä, ja se pistääkin ehkä juuri siitä syystä erityisen vahvasti lukijan silmään. Se saa myös lukijan pohtimaan, miksi Emily kirjoittaa puhekielisesti, vaikka hänen puheensa on yleiskielistä. Vaikka yksittäisiä virheitä ei Inhan versiossa olekaan määrällisesti merkittävästi enempää kuin Montgomeryn alkutekstissä, ne vaikuttavat vahvasti lukukokemukseen. Jo pelkkä pronomien suuri määrä puhekielistää tekstiä huomattavasti, siitä huolimatta, että ne eivät lukeudukaan virheeksi. Kirjeiden

yleissävy on melko lapsekas, ja Emilyn pikkuvanhuus ja kielellä briljeeraus vähenevät merkittävästi valitun strategian myötä. Kun sana *foroshus* [ferocious] (ST, 152) vaihtuu sanaan vihanen (TT1, 172) tai kun Emily kuvailee Lofty Johnia englanniksi sanoilla ”he is of stately baring and refined manners” (ST, 155) ja suomeksi ”hän on muhkee ja käyttäytyy hienosti” (TT1, 176) vaikutelma Emilystä kirjoittajana muuttuu, vaikka muhkea ihmistä kuvaamassa onkin sanavalintana melko hauska ja emilymäinen. O’Sullivanin mukaan kirjoitusvirheiden poistamiseen lasten- ja nuortenkirjoissa vaikuttaa usein kohdekulttuurissa vallalla olevat kasvatusermit (O’Sullivan 2005, 87). Koska Inhan valitsema puhekielisyyden muoto on kirjoitettuna niin radikaali, on vaikea kuvitella, että hänen syynsä kirjoitusvirheiden välttämiseksi olisivat olleet pedagogisia. O’Sullivan kirjoittaa myös, että kirjoitusvirheiden poistamiseen tai sisällyttämiseen saattaa liittyä myös kääntäjän huumori ja luovuus (O’Sullivan 2005, 87). Tämä tuntuu todennäköisemmältä selitykseltä Inhan strategiavalinnalle.

Dynaamisen ekvivalenssin näkökulmasta analysoituna puhekielinen strategia kotouttaa tekstiä runsaasti. Valittujen keinojen myötä siirrytään pois yksittäisten sanojen ja kirjoitusvirheiden tasolta koko tekstin kattavaan globaaliin strategiaan, eivätkä Leppihalmeen neljä paikallisstrategiaa sovellu Inhan käännöksen analysointiin, koska käänнос ei seuraile yksittäisten sanojen virheitä millään tasolla. Lisäksi valitut puhekielisyyden muodot asemoivat kieltä selkeästi Suomen murteisiin, millä on vahvasti kotouttava vaikutus tekstiin, vaikka mitään tiettyä murretta ei käytetäkään. Inhan suomennoksessa alkukielen muodosta poiketaan merkittävästi ja pyritään välittämään viestiä puutteellisesta kirjoitustaidosta toisenlaisia keinoja käyttäen. Valitun strategian myötä kirjeiden spontaanisuus ja välittömyys ovat kuitenkin edelleen läsnä myös Inhan suomennoksessa, ja isän ja tyttären lämmin suhde välittyy lukijalle. On ilmiselvää, että Emily kokee voivansa kirjoittaa isälle parhaan kykynsä mukaan joutumatta pilkan kohteeksi puhekielisen tekstin takia.

4.3 Inhan uudistettu suomennos

Heti ensimmäisessä kirjeessä käy ilmi, että uudistettu käänнос mukailee Inhan puhekielisyyden strategiaa sen sijaan, että siinä olisi päädytty noudattamaan alkuperäisen englanninkielisen kirjoitusvirheitä. Vappu Kannaksen tutkimuksen

pohjalta tiedämme, että uudistusvaiheessa Inhan suomennosta on kuitenkin verrattu myös ruotsinnokseen. Laura Leden taas on tutkinut pro gradu -työssään Runotyttö-trilogian suomennoksia ja ruotsinnoksia ja sivuaa tutkimuksessaan myös kirjeiden kirjoitusvirheitä. Ledenin mukaan ruotsinnoksessa esiintyy kirjoitusvirheitä samoissa sanoissa kuin englanninkielisessä silloin, kun kirjoitusvirhe kyseisessä sanassa olisi myös ruotsin kielellä todennäköinen tai mahdollinen (Leden 2011, 101). Tästä hän ottaa esimerkiksi muun muassa oheisen kohdan:

She is too **sarkastik** and she likes to make you **rediklus**. (*Emily of New Moon*: 96–97)

Hon är alldeles för **sarkatisk** och tycker om att göra narr av en. (*Emily*: 101)
(Leden 2011, 101)

Ruotsinnoksessa on siis lähestytty kirjoitusvirheitä erilaista strategiaa käyttäen kuin Inha alkuperäisessä käännöksessään, jossa globaaliksi strategiaksi on valittu puhekielisyys, eikä alkutekstin yksittäisten virheiden logiikkaa seurata. Uudistetun käännöksen tekijä ei kuitenkaan tässä asiassa lähde jäljittelemään ruotsin kääntäjän valitsemaa strategiaa eli kopioimaan virheet samoihin sanoihin silloin, kun se sopii kielen rakenteeseen.

Runsas kolmekymmentä vuotta myöhemmin, kun käännöstä lähdettiin päivittämään, valitut puhekielisyiden muodot ovat kuitenkin saattaneet tuntua liian jyrkiltä, vaikka uudistuksen ilmestyessä 1960-luvulla puhekielisyys olikin jo käytössä kirjallisuudessa laajemmin kuin 1920-luvulla. Kuten edellisessä luvussa kerrottiin, suomentajan kirjoitusvirheisiin liittyviin ratkaisuihin saattaa vaikuttaa vallitsevat kasvatuserät, mutta myös suomentajan oma luovuus tai näkemykset siitä, mikä naurattaa (O’Sullivan 2005, 87). Inhan ja hänen suomennoksensa uudistajan näkemykset ovatkin saattaneet olla tässä suhteessa erilaisia. Vahva puhekielisyys on voinut 1960-luvulla tuntua teennäiseltä tai vanhentuneelta. Pyrkimys kohdistaa kirjat nuoremmalle yleisölle on myös voinut vaikuttaa haluun valita erilaiset puhekielisyiden muodot. Uudistetussa painoksessa puhekielisyyttä onkin vähennetty ja sen ilmenemismuotoja muutettu. Muun muassa näin Inhan valitsemaa puhekielisyiden strategiaa on uudistetussa suomennoksessa vaihdettu:

(20a) Minä **kirjotin** Elli Greenelle ja kysyin häneltä Mikkiä ja hän **vastas** mutta Mikistä hän ei **sanonu** mitään jutteli minulle vaan luuvalostaan kaikki.
(TT1, 129)

(20b) Minä kirjoitin Ellen Greenelle ja kysyin Mikistä ja hän vastasi mutta Mikistä hän ei sanonut mitään, ei muusta kuin reumatismistaan. (TT2, 92)

Uudistuksen yhteydessä on siis vähennetty muun muassa loppuheittoja, loppukonsonantin katoa sekä Vi-diftongin i-kirjaimettomia muotoja.

4.3.1 Puhekielisyyden muodot uudistetussa suomennoksessa

Kun Inhan alkuperäisessä käännöksessä merkittävin ja silmiinpistävin puhekielisyyden ilmentymä on loppuheitot ja loppukonsonantin kato, uudistetussa käännöksessä kyseiset muodot on kokonaan korvattu sanojen yleiskielisillä muodoilla. Koska ne ovat Inhan käännöksen näkyvin ja eniten käytetty tapa merkitä puhekielisyyttä, ovat kirjeet uudistetussa käännöksessä huomattavasti vähemmän puhekielisiä, vaikka joitakin morfosyntaktisia piirteitä onkin lisäilty uudistetun käännöksen kirjeisiin. Seuraavaksi käyn läpi, millaisilla keinoilla puhekielisyyttä ilmennetään uudistetussa suomennoksessa ja vertaan niitä Inhan alkuperäiseen suomennokseen.

Välimerkit ja kappalejaot

Uudistetussa suomennoksessa on Emilyn polveilevia virkkeitä jossain määrin lyhennetty ja siistitty. Inhan alkuperäistä suomennosta käsittelevässä luvussa esimerkkipirke viisi (5) on uudistetussa suomennoksessa katkaistu kahteen osaan:

(21) Se oli äidin huone ja Jimmy-serkku sanoi että isoisä pani sen lukkoon kun äiti karkasi sinun kanssasi ja Elisabet-täti pitää sitä vieläkin lukossa isoisän muiston takia. Vaikka Jimmy sanoi että Elisabet-täti iski aina yhteen isoisän kanssa, kun se eli niin että se oli ihan häpeä, vaikkei vieraat saaneet siitä Murrayin ylpeyden takia tietää mitään.

Kahteen pisteen erottamaan osaan pilkottuna virke on ehkä hieman helppolukuisempi ja tekstin vuolaus vähän hellittää. Toisaalta kirjoittajan kokemattomuus on edelleen ilmiselvää, ja tuntuu kuin piste olisi vain roiskaistu vaikka-alistuskonjuktiolla alkavan sivulauseen eteen. Puheenomaisuus ei ainakaan vähene päälauseettomien virkerakenteiden seurauksena. Pilkkuvirheitä vilisee siis myös tässä versiossa, ja kirjeiden spontaani luonne ja sisällön suunnittelemattomuus säilyvät.

Emilyn kirjeissä on usean sivun pituisia kappaleita, joiden sisällä aiheet ja ajatukset vaihtuvat. Inhan alkuperäisessä käännöksessä Montgomeryn alkutekstin kappalejaot on säilytetty, mutta uudistetussa suomennoksessa kappaleita on pilkottu lyhyempiin. Esimerkiksi ensimmäisen kirjeen loppupuolella on yksi monen sivun kappale (ST: 117–119, TT1: 134–137), joka on uudistetussa suomennoksessa jaettu neljään kappaleeseen (TT2: 94–96), vaikka tekstistä on myös poistettu pitkät pätkät kirjallisuuskuvausta. Kappalejakojen lisäys muuttaa jossain määrin kirjeiden tajunnanvirtamaista tyyliä.

Morfosyntaksi ja äänteelliset piirteet

Uudistetussa käännöksessä puhekielisyys ilmenee yleisimmin morfosyntaksin tasolla. Näistä tavallisimpia ovat inkongruentit verbimuodot eli passiivin käyttö monikon kolmannessa persoonassa sekä predikaatin inkongruenssi monikon kolmannessa persoonassa.

(22) **Me aiotaan** kumpikin rukoilla, että **me saataisiin** elää yhdessä koko elämämme ja kuolla samana päivänä. (TT2, 93)

(23) Kun **ne tulee** kristityiksi niin **ne leikkaa** ne pois ja se on minusta vahinko. (TT2, 96)

Inhan alkuperäisessä käännöksessä molemmissa näissä kohdissa verbit kongruoivat. Lisäksi jälkimmäisen esimerkin demonstratiivipronominit, joilla viitataan ihmisiin, on lisätty uudistettuun käännökseen. Demonstratiivipronominin käyttö ihmisistä on uudistetun suomennoksen kirjeissä tavallisempaa kaiken kaikkiaan kuin Inhan alkuperäisessä suomennoksessa.

Possessiivisuffiksin pois jättäminen ei ole uudistetussakaan käänöksessä kovin yleinen puhekielisyyden muoto, mutta myös se on ilmiönä hieman tavallisempi tässä käänöksessä kuin Inhan alkuperäisessä. Muun muassa seuraaviin ensimmäisestä kirjeestä löytyviin kohtiin se on lisätty uudistuksen yhteydessä:

(24) Se loukkasi minua kauheasti kun **kallein ystävä** sanoi sillä tavalla. (TT2, 91)

(25) Kaikilla seinillä riippuu **meidän esivanhempien** kuvia. (TT2, 94)

Osa Inhan käyttämistä äänteellisistä piirteistä on jäänyt myös uudistettuun painokseen, vaikkei vokaalien loppuheittoja ja loppukonsonantin katoa tästä versiosta löydykään. Vaikka uusitussa suomennoksessa on i-kirjaimeton muoto Vi-diftongeissa selkeästi vähentynyt, esiintyy ilmiötä jossain määrin vielä tekstissä, erityisesti sanassa *kirjoittaa*, ja sitä on jopa lisätty paikoin, muun muassa sanaan semmoinen.

(26) Minä osaan **kirjottaa** runoja. (TT2, 95)

(27) Tämä on **semmosta** runoa, jossa ei ole loppusointuja, minä huusin. (TT2, 95)

Uudistettuun suomennokseen on myös jonkin verran lisätty sanojen kun/kuin ja vaan/vain virheellistä käyttöä verrattuna Inhan alkuperäiseen käänökseen:

(28) Minä luulin tädin tulevan oikein iloiseksi kun hänellä on sisarentytär joka osaa kirjoittaa runoja mutta täti oli hyvin kylmä **vaan** ja sanoi ettei se yhtään kuulostanut runolta. (TT2, 95)

(29) Ja iltaisin auringonlasku värjää kaiken ruusunpunaseksi ja kuutamossa se on niin **kun** unimaisema. (TT2, 148)

Puhekielelle tyypillinen vokaaliyhtymien muuntuminen pitkiksi vokaaleiksi ei ole Inhan alkuperäisessä käännöksessä kovin käytetty keino, ja sitä esiintyy vielä vähemmän uudistetussa suomennoksessa. Yksittäisiä esimerkkejä siitä kuitenkin löytyy, kuten sana *kiroovan* alla:

(30) [...] minä en ole ikinä kuullut kenenkään **kiroovan** mutta olisin mielelläni kuullut. (TT2, 93)

Inhan alkuperäisessä suomennoksessa esiintyy sama sana samassa muodossa, ja onkin mahdollista, että sana on jäänyt epähuomiossa tekstiin puhekielisessä muodossaan, koska muuten kyseinen puhekielisyyden ilmenemismuoto on poistettu uudistetussa painoksessa.

Pronominit

Uudistetussa suomennoksessa on Inhan alkuperäisen käännöksen tapaan paljon yksikön ensimmäisen persoonan pronomineja. Lukiessa niiden määrä ei kuitenkaan pistä silmään aivan samalla lailla kuin Inhan käännöksessä, ja päätinkin laskea *ylimääräisten* minä-pronominien määrän yhdessä Emilyn kirjeistä. Valitsin kirjeeksi 17. luvun ensimmäisen kirjeen (TT1: 232–239, TT2: 161–165). Kyseinen kirje valikoitui esimerkiksi, koska kirje ei sisältänyt poistoja, yhtä parin rivin kohtaa lukuun ottamatta, joka otettiin huomioon laskelmassa. Kyseisessä kirjeessä Inhan alkuperäisessä suomennoksessa oli vajaa 25 % enemmän minä-pronomineja kuin uudistetussa suomennoksessa (84 minä-pronominia – 64 minä-pronominia).

Yksikön ensimmäisen persoonan pronomien lisäksi tutkin myös muiden pronomien käyttöä kirjeissä. Kuten yllä kirjoitin, Inhan käännöksessä ei käytetä demonstratiivipronomineja viittaamaan ihmisiin. Uudistetussa käännöksessä niitä on lisätty tekstiin lisäämään puhekielisyyttä, kuten näissä kohdissa:

(31a) [...] ja itse **he laittavat** aamiaista itselleen. (TT1, 131)

(31b) [...] ja **ne laittaa** aamiaisen itse. (TT2, 93)

Myös se-demonstratiivipronominilla viitataan uudistetussa suomennoksessa paikoin ihmisiin toisin kuin Inhan alkuperäisessä:

(32a) [...] ja sitte **hän sano** Jaha, vähän Murrayta on sinussakin sentään. (TT1, 237)

(32b) [...] ja sitten **se sano**i, Jaha, vähän Murrayta sinussakin sentään on. (TT2, 164)

Näistäkin esimerkeistä huomaa, että Inhan suomennoksen uudistaja on pitänyt kiinni puhekielisyyden strategiasta, mutta muuttanut puhekielisyyden ilmenemismuotoa monessa paikassa.

4.3.2 Sama strategia, erilainen toteutus – muuttuuko lukukokemus?

Vaikka uudistetussa suomennoksessa on pidetty kiinni samasta puhekielisyyden strategiasta, se on toteutettu hyvin eri tavalla kuin Inhan suomennoksessa. Kuten sanottu, Inhan suomennoksessa silmäänpistävin puhekielisyyden muoto runsaan pronomien käytön lisäksi ovat loppuheitot ja loppukonsonantin kato. Viimeisestä kahdesta on luovuttu lähes kokonaan uudistuksen myötä ja samalla tekstiin on lisätty inkongruentteja verbimuotoja sekä ihmisiin viittaavia demonstratiivipronomineja. Näiden valintojen myötä uudistetut kirjeet vaikuttavat vähemmän puhekielisiltä kuin Inhan alkuperäiset, ja ratkaisu vaikuttaa merkittävästi lukukokemukseen.

Koska strategia on pysynyt samana kuin Inhan suomennoksessa, ei tätäkään suomennosta voi analysoida Leppihalmeen neljän paikallisstrategian avulla. Kotouttaminen on kuitenkin valittujen puhekielisyyden muotojen myötä hieman kevyempää, koska valitut puhekielisyyden muodot edustavat pitkälle sellaisia yleispuhekielisyyksiä, jollaisia saatetaan käyttää myös esimerkiksi lehtihaastattelujen suorissa lainauksissa (Hakulinen, 2003). Uudistetussa suomennoksessa käytetyt puhekielisyyden muodot tuntuvatkin vähemmän radikaaleilta ja luonnollisemmilta kuin Inhan alkuperäiset. Kirjeiden kieli on ainakin nykyihmisen näkökulmasta luontevampaa. Kirjoitusvirheiden tuoma kaksoistaso ja huumori tosin jäävät pitkälti saavuttamatta, mutta ottaen huomioon, että kaksoistasoa on poistojen myötä pyritty

tässä versiossa tarkoituksellisesti vähentämään, sen säilyttäminen kirjoitusvirheiden kohdalla on tuskin ollut pyrkimyksenäkään.

Kirjeiden sävy on uudistetussa suomennoksessa säilynyt tuttavallisena ja innokkaana. Kaikkein näkyvimmistä äänteellisistä piirteistä luopuminen ja siirtyminen morfosyntaktisiin keinoihin toimivat hyvin. Puhekielisyys ei ole aivan niin silmiinpistävää tai päälle liimattua, vaan sopii hyvin kirjeiden jutustelemaan ja epämuodolliseen tyyliin. Ne edustavat sellaisia poikkeamia kielen normeista, joita Emilyn voisi kuvitellakin tekevän, koska ne ovat hienovaraisempia kuin Inhan valitsemat keinot. Samoista syistä Emily ei myöskään vaikuta yhtä lapselliselta tässä versiossa kuin edeltävässä.

4.4 Kaisa Rannan suomennos

Kaisa Rannan suomennosta *Runotyttö* voin pohtia erilaisesta lähtökohdasta kuin edellistä kahta, koska pääsin kysymään suomentajalta itseltään hänen lähestymistapojaan kirjoitusvirheisiin ja syitä valitsemalleen strategialle. Käsittelen ensin Kaisa Rannan antamia vastauksia kysymyksiini ja sen jälkeen analysoin strategiaa ja suomennosta tekstistä poimimieni esimerkkien pohjalta.

4.4.1 Kaisa Rannan käännösstrategia

Ensin kysyin Kaisa Rannalta, lähestyikö hän kirjoitusvirheitä kokonaisuutena. Vastauksissaan hän sanoi pohtineensa Emilyn kirjoitusvirheitä strategisesti ja aloittaneensa siitä, että kirjoitusvirheiden tulisi olla todentuntuisia suomen kielen kontekstissa kielten ortografiset erot huomioon ottaen. Hän pohti suomen kielen vaikeita piirteitä, joista hän listasi haastattelussa seuraavat: yhdyssanat, sanan loppuun liitettävät liitepartikkelit, kuten fokuspartikkelit ja kysymyspartikkelit, otta/oitta-verbien oikeinkirjoitusnormit, kaksoiskonsonantit sekä kirjainten järjestys diftongeissa. Ranta otti myös huomioon, että joidenkin näistä oikeinkirjoitussäännöt ovat vuosien varrella muuttuneet. Sivistyssanoja Ranta käytti silloin, kun se toimi suomen kielen kontekstissa. (Ranta 2025b)

Näistä lähtökohdista ja näitä tekniikoita käyttäen Ranta sitten kokeili suomentaessaan, mikä ratkaisu voisi kulloinkin toimia. Tähän antoi oman

kimmokkeensa alkutekstin virheet: ”saisiko tähän jotakin” (Ranta 2025b). Välillä Emily myös pohtii itse sanojen mahdollisesti väärää kirjoitusasua, jolloin Ranta pyrki sijoittamaan virheen kyseiseen sanaan tai kohtaan. Pääsääntöisesti kuitenkin suomen kielen tarjoamat keinot vaikuttivat siihen, missä sanassa, kohdassa tai muodossa virhe kulloinkin esiintyy (Ranta 2025b).

Valittuun strategiaan ja käytännön toteutukseen vaikutti Rannan mukaan vahvasti se, millaisen vaikutelman virheet Emilystä välittäisivät. Emily lukee paljon, eikä hänellä kaikesta päätellen ole lukihäiriötä. Virheiden laadun ja määrän pitikin Rannan mukaan vastata mielikuvaa paljon lukevasta lapsesta, jolla on puutteita muodollisessa kouluopetuksessa, mutta joka saa taidoissa nopeasti ikätoverinsa kiinni. Ranta huomioi omassa käänöksessään myös sen, että virheet vähenevät loppua kohti. (Ranta 2025b)

4.4.2 Käännösstrategian käytännön toteutus

Määriteltyään kokonaisstrategian Kaisa Ranta sanoi kokeilleensa kääntäessään käytännössä, mikä toimii ja vaihtaneensa yksittäisiä käännöksiä vielä taittovaiheessakin. Toisin sanoen pohdittuaan käännösongelman globaalia strategiaa hän lähestyi yksittäisiä kirjoitusvirheitä käyttäen paikallisstrategiaa (Ranta 2025b). Aloitan käymällä läpi erilaisia sekä Rannan haastattelussa mainitsemia virhetyyppejä että muita tekstistä löytämiäni virhetyyppejä ja analysoin sen jälkeen virheitä teorialuvussa esitellyn Leppihalmeen neljän paikallisstrategian pohjalta: säilytä, muuta, lisää, poista (Leppihalme 2007, 368) ja pohdin valittua strategiaa dynaamisen ekvivalenssin näkökulmasta.

Yhdyssanavirheet

Yksittäisistä kirjoitusvirhevirhetyypeistä yhdyssanavirheet ovat Kaisa Rannan käänöksessä yleisin kielivirhe erityisesti alkupään kirjeissä, jos pilkkuvirheitä ei oteta huomioon. Tutkimusten mukaan yhdyssanavirheet ovat ainakin nykypäivänä pilkkuvirheiden jälkeen yleisin kielivirhe äidinkielen ylioppilasaineissa (Lauri 2018, 1–2), joten se tuntuu sopivan hyvin kielioppipulmaksi, jonka kanssa Emilykin kamppailee.

Suomen kielessä sanat voivat toimia toisiin sanoihin nähden erillisinä itsenäisinä sanoina, sanaliittoina tai yhdyssanoina (Lauri 2018, 17). Yhdyssanat muodostetaan yhdistämällä kaksi sanaa tai useampia sanoja, jolloin tuloksena on uusi itsenäinen sana. Sanojen yhdistäminen on rekursiivista, eli yhdyssanoja yhdistelemällä voidaan muodostaa uusia yhdyssanoja, ja toistettavuudessaan yhdyssanojen määrä on rajaton (VISK 2008, §398). Yhdyssanat voivat olla sekä vakiintuneita sanakirjoihinkin listattuja sanoja (hammasraudat) että tilapäisiä eli tilannesidonnaisia (hammasasenteet) (VISK 2008, §399, §410). Sanaliiton sanat taas liittyvät läheisesti yhteen, mutta eivät yleensä muodosta uutta käsitettä (Lauri 2018, 17). Yhdyssanan ja sanaliiton välinen raja voi olla liukuva, mikä saattaa vaikeuttaa yhteen kirjoittamisen hahmottamista erityisesti genetiivialkuisten yhdyssanojen kohdalla, vaikka sääntönä onkin, että sanoilla on oltava eri merkitys yhteen ja erikseen kirjoitettuna (Ylikulju 2014). Tästä Ylikulju ottaa artikkelissaan esimerkiksi sanat tupakanpoltto ja tupakan poltto.

Tämän pohjalta tässä tutkielmassa keskitytään pääasiassa kahden tyyppiin yhdyssanoihin: nominatiivialkuiset (sammakko säästölipas (TT3, 143)) ja genetiivialkuiset (kissan pentu (TT3, 107)). Näiden lisäksi pohdin erilaisia kiteytyneitä sanapareja ja niiden oikeinkirjoitusta (samallalailla (TT3, 113)).

Aloitin nominatiivialkuisten yhdyssanojen tutkimisen listaamalla Emilyn ensimmäisessä kirjeessä käyttämät sekä oikein että väärin kirjoitetut nominatiivialkuiset yhdyssanat taulukkoon. Ensimmäisessä kirjeessä Emily kirjoitti nominatiivialkuisen yhdyssanan hieman useammin oikein kuin väärin, ja virheellisiä ja oikein kirjoitettuja muotoja esiintyi myös samassa lauseessa:

- (33) Mutta annoin hänelle anteeksi että hän läimäytti minua ja vein hänelle seuraavana **koulu päivänä kukkakimpun anteeksi pyynnöksi.** (TT3, 109)

Kolmiosaiset nominatiivialkuiset yhdyssanat aiheuttivat erityistä päänvaivaa Emilylle:

(34) Rhoda aikoo pitää **syntymäpäivä juhlat** ja kutsua minut. (TT3, 107)

Molemmista esimerkeistä sekä siitä, että nominatiivialkuiset yhdyssanat on hieman useammin kirjoitettu oikein kuin väärin, näkyy, että Emilyllä on jonkinlainen ymmärrys yhdyssanoista käsitteenä. Niin voisikin olettaa, sillä lukeehan hän paljon ja ymmärtää kielen päälle. Nominatiivialkuiset yhdyssanat ovat kirjoittajille usein helpompia kuin genetiivialkuiset yhdyssanat (Lauri 2017, 15). Tämä näkyy myös Emilyn kirjeissä, sillä kolmanteen kirjeeseen mennessä Emilyn taju yhdyssanoista on kehittynyt sen verran, että hän tekee nominatiivialkuisissa yhdyssanoissa enää yhden virheen, kun taas genetiivialkuiset tuottavat edelleen enemmän ongelmia.

Genetiivialkuisia yhdyssanoja tutkin Emilyn toisessa kirjeessä. Niitä oli odotetusti kaiken kaikkiaan huomattavasti vähemmän kuin nominatiivialkuisia yhdyssanoja. Genetiivialkuisien yhdyssanojen kanssa Emily haparoi hieman enemmän kuin nominatiivialkuisien kanssa, ja virheitä oli enemmän kuin oikein kirjoitettuja muotoja. Tämäkin on odotettua, sillä, kuten Ylikulju artikkelissaan kirjoittaa: ”on vaikea antaa sitovia ohjeita siitä, milloin genetiivimuotoinen substantiivi muodostaa sitä seuraavan substantiivin kanssa yhdyssanan” (Ylikulju 2014). Ja tässä vaiheessahan Emily ei ollut vielä edes saanut kovin paljon muodollista kouluopetusta. Emily kirjoittaakin selkeästi useammin tutut ja paljon käytetyt vakiintuneet yhdyssanat oikein kuin harvemmin käytetyt tai tilannesidonnaiset:

(35) [...] on melko epämukavaa kun oma **perheenjäsen** on koko ajan paheksuvasti hiljaa. (TT3, 139)

(36) Ja joskus teen jotain siksi että haluan kokea jotain jännittävää mistä kertoa myöhemmin **lapsenlapsilleni**. (TT3, 146)

Vaikka virheitä tuleeikin myös tavallisten yhdyssanojen kanssa, enemmän vaikeuksia tuottavat tilapäiset ja harvemmin esiintyvät genetiivialkuiset yhdyssanat:

(37) Ilse on hänen hyvä ystävänsä ja käy usein katsomassa kun hän työskentelee **puusepän verstaassaan**. (TT3, 145)

Esimerkissä 37 saattaa kielenoppijaa hämätä vielä entisestään yhdyssanan kolmiosaisuus. Erityisen hauska genetiivialkuinen yhdyssanavirhe löytyy ensimmäisestä kirjeestä, kun vaatteistaan hyvin tietoinen Emily kuvailee tyytyväisenä isälleen kirkkoasuaan:

(38) Mutta minulla on valkoinen kirkko leninki jossa on musta silkkivyö ja valkoinen olkihattu jossa on mustia rusetteja ja mustat **kilin nahkatossut**, ja minusta ne ovat hyvin tyylikkää. (TT3, 109)

Tässä Emily kertoo vilpittömällä innolla ja kiinnostuksella vaatteistaan, ja oikeinkirjoitusvirhe tuo tekstiin hauskan humoristisen mielleyhtymän aivan kuten monin paikoin Montgomerynkin tekstissä.

Emily tekee kirjeissään parissakin kohtaan erään monelle suomalaiselle hyvin tutun yhdyssanavirheen:

(39) Hänen **elämän kerrassaan** ei ainakaan sanota mitään sellaista. (TT3, 174)

Emily tekee elämäkerrasta virheellisesti genetiivialkuisen yhdyssanan ja kirjoittaa sen vielä sen jälkeen väärin erikseen. Kyseinen virhe tuo varmasti monelle suomalaiselle lukijalle muistoja äidinkielen tunneilta. Kyseiselle virheelle myös irvaillaan sosiaalisessa mediassa.

Joskus kaksi sanaa muodostaa kiteytyneen sanaparin, kuten alun perin tai niin kuin. Yleensä kiteytyneet sanaparit kirjoitetaan erikseen mutta poikkeuksiakin löytyy. Erikseen ja yhteen kirjoittaminen seuraa tiettyjä periaatteita, jotka täytyy usein opetella ulkoa (Kielitoimiston ohjepankki 2023). Monet kokeneetkin kirjoittajat joutuvat tarkistamaan kiteytyneiden sanaparien kirjoitusasun, joten voisi olettaa, että aluksi ilman sanakirjaa kirjoittava Emilykin takeltelee sanaliittojen kanssa, ja kyllähän hän takelteleekin:

- (40) Minun piti **sitäpaitsi** valvoa tosi pitkään koska en jaksanut maata enää samalla kyljellä mutta en uskaltanut kääntyä koska Elizabeth-täti luulisi että pöyryn. (TT3, 106)
- (41) **Sitäpaitsi** olen varma että jos puhuisin virsin minulle vain naurettaisiin. (TT3, 112–113)

Välillä toki Emilykin kirjoittaa myös sanaliitot oikein:

- (42) [...] koska hän oli yksi niistä pojista, jotka tekivät kerran **viime syksynä** kamalan tempun. (TT3, 168)

Suomen kielessä yhdyssanojen oikeinkirjoitukseen liittyy myös kielioppisääntöjen mukainen yhdysmerkin käyttö. Säännöt pitää tietenkin opetella, eikä Emilylle kukaan ole vielä yhdysmerkkisääntöjä opettanut. Ymmärrettävästi Emily käyttää yhdysviivaa säännöllisesti oikein kirjoittaessaan sukulaisistaan (Elizabeth-täti, Jimmy-serkku (TT3)). Mutta yhdysmerkin käyttö ei ole Emilylle aina yhtä mutkatonta:

- (43) Joka seinällä on kuvia meidän **esi-isistä** ja **esi-äideistä** eikä niissä ole ketään hyvän näköistä paitsi **iso-isä** Murray joka näyttää komealta mutta hyvin äkäiseltä. (TT3, 110)

Esi-isät Emily on siis onnistunut kirjoittamaan oikein väliviivalla kahden saman vokaalin kohdalla, mutta laajentanut virheellisesti sen käyttöä myös kahteen seuraavaan esimerkkiin.

Suomen kielen yhdyssanasäännöt tarjoavat suomentajalle hedelmällisen kohteen osoittaa Emilyn huonoa normien tuntemusta, ja Kaisa Ranta onkin käyttänyt kirjeiden suomennoksessa laajasti ja luovasti yhdyssanoja, sanaliittoja ja yhdysmerkkejä luomaan kuvaa normien kanssa haparoivasta kirjailijanalusta, joka kyllä jo jossain määrin intuitiivisesti tunnistaa säännön olemassaolon, mutta ei vielä osaa käyttää sitä säännöllisesti tai johdonmukaisesti.

Kirjoitus- ja ääntämysasun eroavaisuudet

Kaisa Ranta listaa haastattelussa yhdeksi kirjoitusvirheiden käänöskeinoksi suomen liitepartikkelit ja sen millainen vaikutus niillä on sanavartaloon (Ranta 2025b).

Vaikka suomen kielessä lähes aina yhtä äännettä merkitään yhdellä kirjaimella, tähän sääntöön on kuitenkin joitakin poikkeuksia (Kielitoimiston ohjepankki 2023).

Käsittelen siis tässä laajemmin kirjoitus- ja ääntämysasun eroavaisuuksista johtuvia kirjoitusvirheitä Emilyn kirjeissä. Taru Kolehmainen kirjoittaa *Helsingin sanomissa* ylioppilasaineissa esiintyvistä tämän tyyppisistä kirjoitusvirheistä näin: ”tottumaton kirjoittaa korvansa mukaan” (Kolehmainen 2008). Ja juuri tästähän on kyse Emilyn kohdalla. Hän ei ole saanut kouluopetusta, eikä hänellä ole ennen kirjekuittien löytymistä edes ollut Uudessakuussa paperia, jolle kirjoittaa. Tämä on siltäkin kannalta osuva virhemuoto tähän suomennokseen, että alkutekstin Emilyn virheet liittyvät juuri siihen, miten hän kuulee sanat.

Puheessa joidenkin sananmuototyyppien alkukonsonantti kahdentuu eli geminoituu (menek kotiin). Tätä ilmiötä kutsutaan rajageminaatioksi. Ilmiö toteutuu myös sanojen sisällä yhdyssanoissa ja liitepartikkelien edellä (otappas) (VISK 2008, §34). Juuri liitepartikkelien kohdalla rajakahdennus tuottaa monelle kokemattomalle kirjoittajalle vaikeuksia ja tarjoaakin siis oivan tavan kotouttaa alkutekstin kirjoitusvirheitä suomen kielen kontekstiin sopivaksi:

(44) Ilse ei muuta **teekkään** kuin juoksee villinä. (TT3, 108)

(45) Elizabeth-täti sanoi että minun ei pidä koskaan mennä salongiin ilman lupaa mutta en minä **tahdokkaan**. (TT3 110)

N-loppuiset sanat taas muuntuvat puheessa tietyissä tilanteissa m-loppuisiksi muun muassa silloin, kun perään lisätään liitepartikkeli -pa/pä, esimerkiksi onpa/ompa. Tätä sulautumista kutsutaan assimilaatioksi (VISK, §39). Rannan suomennoksessa tämä nimenomainen puhekielen muoto tuottaa Emilylle paljon vaikeuksia.

(46) **Olempa** kiitollinen että Elizabeth-täti polttaa vain kynttilöitä. (TT3, 140)

(47) Mutta **pelkäämpä** ettei se ole tarpeeksi uskonollinen. (TT3, 197)

Tätä virhettä Emily toistaa paljon ja pitkään, ja lopullisesti virhe korjaantuu vasta 18. joulukuuta jälkeen kirjoitetuissa kirjeissä, kun Emily päättää aina kirjeen kirjoittamisen jälkeen suorittaa sille kielenhuollon.

Liitepartikkeleihin liittyvien virheiden lisäksi Emily tekee Rannan käännöksessä muutamia muitakin ääntämysasusta johtuvia virheitä, joita suomalaisessa koulussa ainakin omina kouluvuosina harjoiteltiin. Yksi tällainen on sanan sydän taivutusmuodot. Suomen kielessä konsonantit voivat esiintyä sekä lyhyinä että pitkinä ja pitkää konsonanttia merkitään kirjoituksessa kaksoiskonsonantilla eli geminaatalla (VISK, §27). Sydän sanan taivutusmuodoissa, kuten sen genetiivimuodossa sydämen, kuuluu suurimmassa osassa murteita kaksi m-kirjainta, eli sydämme. Siksi suomalaislapsia on koulussa vuodesta toiseen opetettu muistisäännöllä ”sydämeen mahtuu vain yksi ämmä”. Emily ei ole tätä vielä koulussa oppinut ja kirjoittaakin säännöllisesti sydämen taivutusmuodot väärin:

(48) Pidän Rhodasta **sydämme**ni pohjasta. (TT3, 106)

(49) Laura-täti sanoo että kirje rakkaalle ystävälle kuuluu lopettaa **sydämmellisesti** sinun. (TT3, 146)

Sydän-sanan kohdalla Inhan ja Rannan käännöksessä on yhteneväisyys, sillä kuten esimerkistä 9 näkyy, myös Inha käytti samaista keinoa omassa käännöksessään.

Suomen kielen nk/ng-äänne (kenkä – kengät) taas on yksi harvoista foneemeista, jolla ei ole omaa kirjainmerkkiä (VISK, §7). Äännettä harjoitellaan koulussa, ja se tuottaa joillekin oppilaille vaikeuksia erityisesti tietyillä murrealueilla. Myös Emily tuskaile nk/ng-äänteen kanssa varsinkin joidenkin vierasperäisten sanojen kohdalla.

(50) **Salonkissa** on pimeää kuin haudassa (TT3, 110)

(51) Tulee olemaan hyvin **hangalaa** käyttää se viisaasti ilman että Elizabeth-täti kuulee. (TT3, 140)

(52) Sammakko on tehty **messinkistä** [...] (TT3, 143)

Erityisesti viimeinen on oiva esimerkki siitä, miksi ng-äänne saattaa tuottaa kirjoittajalle ongelmia. Onhan sanan messinkinen yksikön partitiivi *messinkistä*, kun taas sanan messinki yksikön elatiivi kirjoitetaan *messingistä*.

Vierassanat

Kaisa Ranta mainitsee vastauksissaan myös sivistyssanojen kirjoittamiseen liittyvät kirjoitusvaikeudet, vaikka kokikin, ettei niitä saisi liitettyä suomenkielisiin tekstiin yhtä paljon kuin englanninkieliseen (Ranta 2025b). Sivistyssanoilla viitataan vierasperäisiin sanoihin. Kielitoimiston sanakirja määrittelee vierassanan näin: ”lainasana joka ei ole täysin mukautunut suomen kieleen ja jossa us. on suomelle vieraita äännteitä t. äänneyhtymiä (esim. absoluuttinen, klojni, interiööri)” (Kielitoimiston sanakirja 2024). Emilyhän lukee paljon ja käyttää englanninkielisissä kirjeissään mielellään myös vaikeita sanoja, joten hänen voi varmasti odottaa käyttävän sivistyssanoja myös suomen kielessä:

(53) Ihan kuin hänen **reumadisminsa** minua kiinnostaisi. (TT3, 107)

(54) Jimmy-serkku sanoi että se on **karrikatyyri** ja nauroi [...] (TT3, 170)

Emilystä ehkä reumatismi on sekä sanana että käsitteenä niin vieras, että hän on vääntänyt sen omassa kirjeessään vielä vieraampaan muotoon, mikä nostattaa hymyn varmasti monen lukijan huulille. Sanaa karikatyyri Emily taas käyttää, kun hän lainaa Jimmy-serkkuaan, eivätkä sana tai tyylilaji selkeästikään olleet hänelle entisestään tuttuja.

Voisi myös ajatella, että vierasperäiset sanat tarjoavat suomentajalle mahdollisuuden säilyttää virhe samassa sanassa kuin alkutekstissä. Tätä käsitellään lisää seuraavassa luvussa.

Otta/oitta-verbit

Otta/oitta-verbeillä viitataan kolmitavuisiin ttaa/ttää-loppuisiin verbeihin, joiden toisessa tavussa on o tai ö. Ongelmia kirjoittajille tuottaa se, kirjoitetaanko kyseiset verbit ilman i-kirjainta vai i-kirjaimella (kirjoittaa – korottaa). Säännön mukaan kirjoitusasu määräytyy sen perusteella, päättyykö verbin kantasana a/ä- vai o/ö-kirjaimeen. Vaikeuksia kuitenkin lisää se, että sääntöön on myös poikkeuksia, kuten verbit, joilla voi olla enemmän kuin yksi kantasana. Lisäksi puhekielessä i usein putoaa pois. (Pajunen, 2023)

Henni Pajunen kirjoitti pro gradu -tutkielmansa (2017) otta/oitta-verbien normittamisesta. Yksittäiset kirjoittajat pohtivat näiden verbien kirjoitusasua laajasti 1900-luvun alussa, mutta ongelmaan puututtiin kollektiivisesti vasta vuonna 1930, kun vuonna 1928 perustettu SKS ryhtyi käsittelemään asiaa (Pajunen 2017, 22–23). Nykyiseen muotoonsa otta/oitta-verbit päätyivät Suomen Akatemian kielilautakunnan vuoden 1953 säännöstössä, eikä ohjeistukseen ole sittemmin tehty muutoksia (Pajunen 2017, 25). Näin ollen Emilyn kirjoittaessa kirjeitään tai kirjan ilmestyessä otta/oitta-verbejä ei ollut vielä normitettu. Otta/oitta-verbit esiintyvät kuitenkin tekstissä useammin nykysääntöjen mukaisesti oikein kuin väärin:

(55) Paperi on **inhottavan** karheaa ja paksua. (TT3, 112)

(56) Siihen on oikein hyvä **kirjoittaa**. (TT3, 197)

Kiinnostava yksityiskohta Rannan ja Inhan uudistetun käännöksen välillä on, että juuri sana *kirjoittaa* esiintyy jälkimmäisessä usein i-kirjaimettomassa muodossa (tosin i-kirjaimellisia muotojakin suomennoksessa on), vaikka Vi-diftongi olikin muuten lähes kokonaan muutettu kirjakieliseen muotoon Inhan alkuperäiseen verrattuna (Luku 4.3.3, esimerkki 26). Rannan käännöksessä kirjoittaa-verbi on aina oikein kirjoitettu.

Aina silloin tällöin Emilylle tulee tässäkin kielioppinormissa lipsahdus:

(57) Silloin hän on hieman **peloittava** mutta se ei koskaan kestä kauaa. (TT3, 111)

Pajunen nostaa pro gradu -tutkielmassaan esille sanan *pelottava*, sillä hänen käyttämässään 1900-luvun alun materiaalissa se esiintyy vain muodossa *peioittava*. Sanan kantamuodon voi ajatella olevan joko sana *pelko* tai *pelätä*, ja 1900-luvun kielioppaissa suositeltiin vain sanaan *pelätä* pohjaavaa i-kirjaimista muotoa (Pajunen 2017, 61). Joko Ranta on tehnyt tarkkaa taustatyötä tai hän on sattumalta osunut juuri sanaan, jonka kirjoitusasu on Emilyn kirjeiden jälkeen muuttunut. Tämän perusteella kyseessä ei siis Emilyn kirjoittamana ole virhe. Nykylukijan silmissä muoto kuitenkin näyttää virheelliseltä.

Huolimattomuusvirheet

Kaisa Rannan käyttämiin virhemuotoihin sisältyvät myös geminaattavirheet sekä diftongivirheet (Ranta 2025b). Molemmat ovat tyypillisiä virheitä lukihäiriöstä kärsiville kirjoittajille sekä aloittelijoille (Kulju & Mäkinen 2009, 511). Koska Emily ei 11-vuotiaana ole suorastaan aloittelija, vaikka ei olekaan saanut muodollista opetusta, eikä hän Kaisa Rannan näkemyksen eikä omanikaan mukaan myöskään kärsi lukihäiriöstä, luokittelen kaikki tämän tyyppiset virheet pääsääntöisesti kiireestä, malttamattomuudesta ja innosta johtuviksi huolimattomuusvirheiksi, joista Emily ei aluksi niin välitä, kun tärkeintä on saada ajatukset paperille ja kerrottua rakkaalle isälle:

- (58) Hän on niin **ivalinen** ja tekee oppilaista mieluusti naurun alaisia. (TT3, 109)
- (59) En tiedä mistä hän sen keksi mutta minusta se kuulostaa **keihtovalta**. (TT3, 140)

Myös alkutekstissä on virhe kyseissä sanoissa. Huolimattomuusvirheet tarjoavatkin siis muiden keinojen ohella oivan mahdollisuuden sijoittaa virhe samaan sanaan kuin alkutekstissä. Tätäkin analysoin enemmän seuraavassa luvussa.

Tekijännimet

Kaisa Ranta ei erikseen mainitse haastattelussa tekijännimien aiheuttamia oikeinkirjoitushaasteita, mutta Emily kuitenkin tekee tutunoloisia virheitä myös näiden sanojen kohdalla (Ranta 2025b). VISK määrittelee tekijännimet näin: ”verbikantainen johdos, joka tarkoittaa kantaverbinsä ilmaiseman toiminnan suorittajaa tai tapahtumassa tai tilassa mukana olijaa, tyypillisesti ihmistä” (VISK, §251). jA-johtimella voi muodostaa tekijännimiä kaikkien vartalotyyppien verbeistä ja yhdyssanojen lailla myös tekijännimiä on vakiintuneita ja tilapäisiä (VISK, §252). Tekijännimiä voi muodostaa myös muilla päätteillä, mutta jA-päätteiset tekijännimet ovat perinteisesti tuottaneet kokemattomille kirjailijoille päänvaivaa ja myös näitä harjoitellaan koulussa. Emilylläkin tämä kielioppisääntö on vielä hieman hakusessa:

(60) **Runoiliattaren** on hyvä olla keijukais-mainen. (TT3, 111)

E erityisen oivaltavan tästä virhetyypistä Rannan käänöksessä tekee se, että Emily on sen suhteen paikoin hyperkorrekti:

(61) Istuin sohvalla ja tuijotin häntä **haltijoituneena**. (TT3, 141)

Haltia/haltija-sanojen oikeasta kirjoitusasusta on keskusteltu säännöllisesti edellisen vuosisadan alusta saakka (Maamies, 2013) ja se aiheuttaa edelleen kirjoittajille hämmennystä. Lukija saakin sellaisen vaikutelman, että Emily on ehkä saattanut joskus kuulla, että tekijännimiin ja haltia-sanaan liittyy jokin ohjeistus, mutta ei kuitenkaan osaa sitä aivan käyttää.

4.4.3 ”Saisiko tähän jotakin” – Leppihalmeen neljä paikallisstrategiaa

Kuten Kaisan Rannan haastattelusta käy ilmi, hän lähestyi kirjoitusvirheitä sekä globaalin strategia pohjalta pohtien suomen kielen ortografian tarjoamia virhemahdollisuuksia yleisesti että paikallisstrategian kautta pysähtyen yksittäisten kirjoitusvirheiden äärelle (Ranta 2025b). Tässä luvussa pohditaan Rannan käänöstä Leppihalmeen neljän paikallisstrategian (säilyttäminen, muuttaminen, lisääminen ja poistaminen) kautta. Tutkin paikallisstrategioita Emilyn ensimmäisessä ja kolmannessa kirjeessä. Nämä kirjeet valikoituivat tutkimuskohteeksi, koska ne ovat sivumääräisesti saman pituisia ja koska Emilyn kirjoitustaidossa ehtii tapahtua

jonkin verran kehitystä, mutta ei kuitenkaan niin paljon, että paikallisstrategioiden tutkiminen ei olisi mielekästä.

Säilyttäminen

Säilyttämällä tarkoitetaan sitä, että virhe säilyy samassa sanassa ja samankaltaisena. Kielten ortografisten eroavaisuuksien takia ei ole aivan helppo määritellä milloin virhe on samankaltainen. Päädyin kuitenkin siihen, että selkeä kirjoitusvirhe, kuten geminaattavirhe tai yksinkertaisesti väärin kirjoitettu sana, vastaa englannin kielen kirjoitusvirhettä (spelling mistake). Ensin tutkin millaisissa kohdissa suomentaja on päättänyt säilyttää virheen samassa sanassa ja samantyyppisenä kuin se alkuperäisessä tekstissä esiintyy.

Kaiken kaikkiaan virheitä on alkutekstin ensimmäisessä kirjeessä yhteensä 87 ja Rannan käännöksessä 91. Virheiden lukumäärä on siis tässä vaiheessa lähes sama. Laskuissa eikä vertailussa ole otettu huomioon välimerkkivirheitä. Ensimmäisessä kirjeessä Ranta on säilyttänyt virheen samassa sanassa 21 kertaa. Virhe esiintyy viisi kertaa vierassanassa, joista sana *vraasi* (TT3, 109) on sellainen, jota Emily itse kommentoi kirjeessään:

(62a) That is a naughtical **frays** that Cousin Jimmy uses. I know **frays** is not spelled right but there is no dixonary at New Moon and that is the sound of it. (ST, 115)

(62b) Se on merimiesten **vraasi** jota Jimmy-serkku käyttää. Tiedän että **vraasia** ei kirjoiteta noin mutta Uudessakuussa ei ole sanakirjaa ja siltä se kuulostaa. (TT3, 109)

Vierassanoissa Emilylle tuottaa ongelmia suomen kielessä harvinaisemmat kirjaimet, kuten d, f ja g (Traggic (ST, 119 – traakinen (TT3, 112), mutta myös geminaatat.

Kaksi kertaa Emily tulee diftongivirhe, molemmat sanassa pyöriä (pöyryn (TT3, 106, 109)) käännöksenä englannin sanaan fidget/fidgetting (figit/figitting (ST, 113, 116)).

Kuten ylempänä uumoilin, yleisin virhemuoto tässä kategoriassa on kuitenkin geminaattavirhe. Se esiintyy 12 kertaa.

(63a) She is too **sarkastik** and she likes to make you rediklus. (ST, 115)

(63b) Hän on **ivalinen** ja tekee oppilaista mieluusti naurun alaisia. (TT3, 109)

Kolmanteen kirjeeseen tultaessa Emilyn virheet ovat suomenkielisessä kirjeessä vähentyneet jo aika paljon. Alkutekstissä Emily tekee yhteensä 64 kertaa ja Rannan suomennoksessa enää 30 kertaa. Virhe on säilynyt samassa sanassa 11 kertaa. Kymmenessä näistä on geminaattavirhe, joista yhdeksässä kaksoiskonsonantista on pudonnut toinen konsonantti pois ja yhdessä tullut yksi liikaa. Jälkimmäinen on vierassana karikatyyri, jonka Emily kirjoittaa englanniksi Carrycachure (ST, 183) ja suomeksi karrikatyyri (TT3, 170). Ainoa virhe, joka ei ole kaksoiskonsonantin kohdalla, on kaksoisvokaalivirhe sanassa vakavasti, greevously (ST, 184) – vakaavasti (TT3, 170).

Muuttaminen

Virhetyypin muuttamisessa on kyse siitä, että virhe säilyy samassa sanassa, mutta virhetyyppi muuttuu. Säilyttämisen tapaan myös muuttaminen on vaikea määritellä. Päädyin kuitenkin siihen, että koska yhdyssanat ovat niin selkeästi uniikki suomen kielen piirre ja Suomessa usein myös huumorin lähde, ne edustavat virhetyypin pidemmälle vietyä kotouttamista ja samalla siis muuttamista.

Ensimmäisessä kirjeessä on yhteensä 11 muutettua virhettä, joista neljä on nominatiivialkuisia yhdyssanoja, kuten *distingwished people* (ST, 116) – *arvo vieraiden* (TT3, 110). Genetiivialkuisia yhdyssanoja on myös neljä, esimerkiksi *famus* (ST, 118) – *maan kuulu* (TT3, 111). Lisäksi Emily kirjoittaa *keijukais-mainen* (TT3, 111) virheellisesti väliviivalla ja kiteytyneen sanaparin *edellämainittu* (TT3, 112) virheellisesti yhdyssanaksi. Ainoa virhe tässä kategoriassa, joka ei liity yhdyssanoihin oli sanan *fritens* (ST, 118) käänös *peloittava* (Tt3, 111). Liitin sen kuitenkin tähän luokkaan, koska kyseessä on nykylukijan silmissä normivirhe eikä

huolimattomuusvirhe. Emilyn aikana kyseinen muoto ei oikeastaan ollut edes virheellinen, kuten otta-oitta-verbejä käsittelevässä osiossa todetaan.

Kolmannessa kirjeessä on yhteensä neljä virhettä tässä kategoriassa, joista kaksi on genetiivialkuisia yhdyssanoja (geograffy (ST, 185) – maan tieto (TT3, 172) ja eklips (ST, 188) – auringon pimennys (TT3, 174). Näiden lisäksi Emily kirjoittaa väärin nominatiivialkuisen yhdyssanan biograffy (ST, 188) – elämän kerta (TT3, 174)) sekä yhden kolmeosainen nominatiivialkuinen yhdyssanan (fringe of isikles (ST, 190) – jääpuikko rivi (TT3, 176)).

Kun virhe säilyy samassa sanassa ja samassa muodossa kuin alkutekstissä, ollaan lähimpänä Nidan dynaamisen ekvivalenssin *lähin luonteva vastine* läheisyyspäättä, mutta luontevuus luonnollisesti voi jossain määrin kärsiä, koska kääntäjän vaihtoehdot virheille ovat rajalliset. Luontevuutta lisää virhetyypin muuttaminen. Voi kuitenkin pohtia, onko kirjoitusvirheiden kohdalla mielekästä erottaa säilyttäminen ja muuttaminen omiksi kategorioikseen, koska ero virhetyypin säilymisen ja muuttamisen välillä on hankala määritellä kahdessa ortografisesti niin erilaisessa kielessä, ja niiden erottaminen voi tuntua melko keinotekoiselta. Ehkä nämä kaksi kategoriata olisi parempi yhdistää yhdeksi kategoriaksi, jolloin Rannan käänöksessä virhe on säilynyt samassa sanassa kaiken kaikkiaan 32 kertaa ensimmäisessä kirjeessä ja kolmannessa 15 kertaa.

Lisäys

Toisin kuin edelliset kategoriat, tämä on hyvin helppo määritellä. On yksinkertaista löytää tekstistä virheet sellaisista sanoista, joissa alkutekstissä ei ole virhettä, mutta joihin on suomennoksessa lisätty virhe. Ensimmäisessä kirjeessä on yhteensä 59 lisäystä. Tämä on lukumäärältään tässä kirjeessä ehdottomasti isoin kategoria. Myös lähes kaikki luvussa 4.4.2 analysoidut virhetyypit pääsevät käyttöön.

Suurin yksittäinen virhetyyppi on odotetusti yhdyssanat (38 kpl), joista esiintyy nominatiivialkuisia ja genetiivialkuisia yhdyssanavirheitä, virheellistä yhdysmerkin käyttöä sekä virheellisesti yhdyssanoiksi kirjoitettuja kiteytyneitä sanapareja. Tässä kategoriasta löytyy myös huolimattomuusvirheiksi määrittelemiäni

geminaattavirheitä (10 kpl), mutta runsaasti myös kirjoitus- ja ääntämysasun eroavaisuuksista johtuvia virheitä, kuten rajageminaatioon, assimilaatioon ja nk/ng-äänteeseen liittyvät virheet (11 kpl). Listalla on myös vierassanoihin liittyviä virheitä (4 kpl). Vierassanojen ja kirjoitus- ja ääntämysasun eroavaisuudet ovat osittain päällekkäisiä.

Kolmannessa kirjeessä on yhteensä 15 lisäystä, joista seitsemän on huolimattomuusvirheitä, kolme on genetiivialkuisia yhdyssanavirheitä, neljä ääntämisasiin liittyviä virheitä, johon sisältyy myös vierassanoja, kuten sufraketti (TT3, 172). Näiden lisäksi virheisiin lukeutuu yksi ylimääräinen j-kirjain sanassa iäti, ijäti (TT3, 175). Virheet ovat vähentyneet merkittävästi, mutta laaja määrä keinoja on edelleen käytössä.

Lisäykset ovat siis tarjonneet suomentajalle aiempia kategorioita vapaammat kädet käyttää suomen kielen tarjoamia erilaisia keinoja osoittaa kirjoittajan haparoivaa normien tuntemusta. Virheiden kotouttaminen suomen kieleen sopivammiksi on helpompaa, kun keinovalikoima ei ole rajoittunut yksittäisen sanan tarjoamiin vaihtoehtoihin. Siirrytään siis sanatason kääntämisestä *lähimpään luontevaan vastineeseen* laajemmin koko kirjeen kontekstissa. Osassa virkkeistä, johon Ranta on lisännyt virheen sanaan, joka englanniksi kirjoitettu oikein, on virhe muualla samassa virkkeessä, mutta suurimmassa osassa ei. Alkutekstin virhe ei siis ole ollut suurin motivaattori virheiden sijoittamiseen tiettyyn virkkeeseen. Päämotivaationa on toiminut suomen kielen keinot ja tyypilliset virheet. Tässä korostuu siis lukukokemuksen samankaltaisuus, eikä kielen ulkoiset muodot. Suomalaisen on helpompi löytää huumoria ja samaistumispintaa virheistä, joita voisi itsekkin tehdä tai joista on koulussa puhuttu.

Poistot

Viimeinen kategoria Leppihalmeen luokituksessa ovat poistot. Tämä on ensimmäisessä kirjeessä toiseksi isoin kategoria (55 poistoa) ja kolmannessa kirjeessä selvästi isoin kategoria (50 poistoa). Kolmanteen kirjeeseen tultaessa virheet ovat vähentyneet alkutekstissä noin 30 %, mutta suomennoksessa virheitä on jo noin 65 % vähemmän. Kirjoitin Emilyn kielenkehitystä käsittelevässä luvussa 4.2.4, että Inhan

suomennoksessa Emilyn kirjoitusvirheet olivat lähes kadonneet kolmanteen kirjeeseen tultaessa. Vaikka Rannan suomennoksessa onkin edelleen merkittävä määrä virheitä, on kiinnostavaa, että molemmissa suomennoksissa virheet vähentyvät selkeästi nopeammin kuin alkutekstissä. Suomen ja englannin ortografioita käsittelevässä luvussa (2.1) todetaan, että suomalaiset lapset oppivat usein lukemaan ja kirjoittamaan myös ilman opetusta ja lähes virheettömästi, koska foneemien ja grafeemien suhde on niin suoraviivainen. Näin ollen onkin järkeenkäypää, että Emilyn päästyä kouluun ja ruvettua kirjoittamaan ja lukemaan säännöllisesti, virheet alkavat vähentyä nopealla tahdilla.

4.4.4 Mitä kirjoitusvirheet kertovat Emilystä ja miten se näkyy käännöksessä?

Kaisa Ranta näkee kirjoitusvirheet tapana tuoda yleisellä tasolla esiin Emilyn kehitystä eli siirtymistä isän hellästä huomasta Uuteenkuuhuun (Ranta 2025b). Muuton myötä vaatimukset sopeutua normeihin lisääntyvät sekä konkreettisesti että vertauskuvallisesti. Ranta uskookin, että Emily tekee ikäistään enemmän virheitä myös englanniksi, mikä saattaa kertoa Emilyn isän toiveista antaa Emilyn huolettoman lapsuuden jatkua mahdollisimman pitkään (Ranta 2025b). Kirjoitusvirheet eivät edusta siis vain kirjoitustaidon puutetta vaan yleistä vapautta normeista ja vähittäistä siirtymistä sääntöjen maailmaan.

Tämän lisäksi ne ovat kuitenkin myös aivan konkreettinen osoitus puutteellisesta kirjoitustaidosta, joka johtuu nuoresta iästä, muodollisen opetuksen puutteesta ja ehkä myös saatavilla olevasta materiaalista. Ranta sanookin, että ei ole näyttöä siitä, miten suuri kirjasto Emilyllä oli kotonaan. Hän uskoo myös, että monet Emilyn lukemista kirjoista ovat niin vanhoja, että niiden ortografiakin saattaa olla jokseenkin vanhentunutta, jolloin nekään eivät täysin tue Emilyn kirjoitustaidon kehitystä (Ranta 2025b).

Rannan mielestä virheet eivät kuitenkaan ilmennä kapinointia, sillä Emily mitä ilmeisimmin suhtautuu oppimiseen myönteisesti (Ranta 2025b). Hän muun muassa kirjoittaa kolmannessa kirjeessään isälleen viihtyvänsä ”koulussa päivä päivältä paremmin” (TT3, 173) ja iloitsee siitä, kun hän keksii tavan korjata kirjoitusvirheensä oikolukemalla kirjeet jälkeinpäin (TT3, 231). Myöhemmin Emily myös pahoittelee

isälleen, että Marrasmannusta lähetetyssä kirjeessä saattaa olla tavallista enemmän virheitä, koska hän unohti sanakirjan kotiin (TT3,276). Ranta toteaa myös, että Emily ei selvästi häpeä virheitään, ehkäpä koska hänestä on tärkeämpää ilmaista itseään kirjoittamalla kuin pelätä virheitä, varsinkaan kun yleisönä on tuttu ja turvallinen isä (Ranta 2025b).

Ranta kirjoittaa myös, että hänestä kirjoitusvirheet ovat yllä mainittujen syiden lisäksi yksi Montgomeryn keinoista käyttää laajaa skaalaa kirjallisia keinoja ja kielen eri rekistereitä pyrkimyksissään luoda illuusiota autenttisuudesta (Ranta 2025b). Myös tämä on luonnollisesti ollut tärkeä syy Rannalle tuoda kirjoitusvirheet myös suomennokseen.

Rannan mielestä Emilyn kirjoitusvirheet toimivat siis kolmella tasolla. Ne tarjoavat kuvainnollisen keinon tuoda ilmi Emilyn siirtymää lapsuudesta nuoruuteen ja sopeutumista muuttuviin odotuksiin ja sääntöihin. Ne ovat myös konkreettinen tapa osoittaa sekä Emilyn kirjoitustaidon kehitystä ja normien sisäistämistä että sitä paloa, joka hänellä on kirjoittamista kohtaan. Kirjoittaminen on liian tärkeää, että kannattaisi jäädä suremaan yksittäisiä virheitä tai että hän edes huomaisi niitä. Ja kolmanneksi virheet tarjoavat Montgomerylle keinon luoda todenmukaisuutta kirjansa maailmaan. Kaikki nämä osoittavat sitä, miten tärkeää virheiden sisällyttäminen käännökseen on, kuten Rantakin sanoo (Ranta, 2025b).

Kun Rannan analyysiä virheiden tehtävistä tekstissä tarkastelee dynaamisen ekvivalenssin kautta, suomentajan on pyrittävä löytämään ratkaisu, joka toimii luontevasti kaikilla näillä tasoilla tulokielen tarjoamien raamien sisällä, mutta tarpeeksi lähellä alkutekstiä, että tuloksena on *lähin luonteva vastine* (Suojanen, Koskinen & Tuominen 2012, 48 ja Nida 1964, 166). Ranta on itse lähestynyt käännöspulmaa pohtimalla suomen kielen tarjoamia keinoja ja käyttänyt niitä laajasti, mikä on vaatinut irrottautumista sekä lähtökielen yksittäisistä virheistä ja virhetyypeistä että virheiden kokonaismäärästä. Hän on siis kotouttanut virheiden käännöksiä, mutta valinnut keinot, jotka pysyttelevät mahdollisimman lähellä alkutekstin keinoja onnistuen luomaan Montgomeryn tapaan todenmukaisuutta Emilyn kirjeisiin tarjoten samalla suomenkieliselle lukijalle mahdollisuuden samastua virheisiin ja ehkä nauraa niiden luomille mielikuville.

5 Johtopäätökset

Tämä maisterintutkielman tavoitteena on analysoida Emilyn kirjeissään tekemien kirjoitusvirheiden erilaisia käännöksiä kolmessa L. M. Montgomeryn *Emily of New Moon* -kirjasta tehdyssä suomennoksessa ja vastata seuraaviin tutkimuskysymyksiin:

1. Millaisia strategioita suomentajat ovat käyttäneet kääntäessään Emilyn kirjoitusvirheitä?
2. Säilyykö virheiden synnyttämä kaksoistaso suomennoksissa?

Kirjoitusvirheet asettavat suomentajalle aidon käännöspulman, jonka äärelle on pysähdyttävä ja jota on pakko lähestyä strategisesti. Koska suomen ja englannin kielet ovat ortografisesti niin kaukana toisistaan, virheiden suomentaminen vaatii suomentajalta erityistä luovuttua ja kielentuntemusta. Toisaalta myös kirjeet tekstimuotona tarjoavat virheille erilaisia tulkintamuotoja, joita suomentajat ovat saattaneet hyödyntää ongelmanratkaisussaan. Virheiden voi tulkita olevan osoitus Emilyn kirjoitustaidon puutteista ja harjaantumattomuudesta kirjoittajana. Tämän lisäksi ne voivat olla osoitus isän ja Emilyn läheisistä väleistä ja heidän keskinäisen suhteensa välittömyydestä, jossa oikeinkirjoitus on toissijaisessa asemassa viestinvälityksessä. Virheiden voi myös ajatella kuvaavan Emilyn kirjoituksen paloa, intoa ja malttamattomuutta saada sanat paperille pysähtymättä miettimään kirjoitusasua. Ne voivat olla kaikkea tätä samanaikaisesti sekä kirjailijan tapa lisätä kirjaan ja kirjeisiin autenttisuutta ja kaksoistason luomaa huumoria, kun Emilyn juhlallisten ja kiihkeiden ajatusten ja virheellisen kirjoitusasun välille repeää railo.

Etsin vastauksia tutkimuskysymyksiini lukemalla jokaista käännösversiota rinnakkain alkutekstin kanssa. Listasin virheitä suomennosten eri virhetyyppien mukaan, laskin virheiden lukumääriä ja esiintymisprosentteja. Pääsin myös kysymään Kaisa Rannalta suoraan hänen lähestymistavoistaan. Analyysini pohjaa siis sekä suomennosten ja alkutekstin lähilukuun että haastatteluvastausten tulkintaan suhteessa tutkimuskysymyksiini. Pohjustin analyysiani tutkimalla englannin ja suomen ortografiaa sekä sen vaikutuksia lasten kirjoitustaidon kehittymiseen sekä pohtimalla kaksoistasoa lastenkirjallisuudessa ja sen tarjoamia huumorinmuotoja. Pohdin, miten kirjeet tekstilajina ja tuttu vastaanottaja vaikuttavat strategiavalintaan ja sen myötä käännökseen, toisin sanoen, olivatko yksityiskirjeet tekstilajina valitun

strategian kimmoke yhdessä kirjoitusvirheiden kanssa vai pohjasiko strategiavalinta pääasiallisesti kirjoitusvirheisiin itseensä. Näiden analysointiin hain tukea sekä Nidan dynaamisen ekvivalenssin teoriasta että Leppihalmeen neljästä paikallisstrategiasta.

Inhan päämotivaattorina käänösstrategiaa valitessaan ovat tuskin olleet kirjeiden yksittäiset virheet. Hän on selvästi halunnut reagoida kirjoitusvirheisiin, mutta yksittäisten virheiden sijaan päähuomio tuntuu olevan Emilyn tuottaman tekstin välittömyydessä, jutusteleavassa sävyssä ja vapaamuotoisuudessa. Valittu globaali käänösstrategia perustuukin varmasti kirjeille tekstilajina ja sen mahdollistamalle puhekielisyydelle, jolla suomentaja pystyy myös osoittamaan Emilyn puutteellista normien tuntemusta. Tämän ratkaisun myötä Inhan on kuitenkin täytynyt jättää muuten englanninkielistä alkutekstiä uskollisesti seuraavasta käännöksestään pois kohdat, joissa Emily itse kommentoi yksittäisten sanojen kirjoitusasua. Inhan suomennoksen uudistaja seuraa Inhan strategiaa muuttaen vain sen ilmenemismuotoja.

Kaisa Ranta lähestyy kirjoitusvirheitä omassa suomennoksessaan eri suunnasta kiinnittäen globaalin strategiansa ensisijaisesti virheisiin ilmiönä eikä kirjeisiin tekstilajina, jolloin Leppihalmeen neljä paikallisstrategiaa toimivat hyvin oman analyysini pohjana. Oletin etukäteen, että paikallisstrategioiden käyttäminen kirjoitusvirheiden analysoimiseen tarjoaisi pääasiallisesti mekaanisen tavan tutkia suomentajan strategiaa, mutta tutkimusta tehdessäni huomasin, miten virheiden lajittelu näiden neljän paikallisstrategian perusteella avasi analyysiä uudelle tasolle. Se auttoi muun muassa ymmärtämään, miten virheiden lisääminen sanoihin, joissa alkutekstissä ei ole virhettä, tuo suomentajan keinovalikoimaan uusia virhemuotoja ja mahdollistaa virheiden kotouttamisen paremmin. Näin suomentaja pystyy sisällyttämään suomen kielen tarjoamien keinojen kautta suomennokseen alkutekstin huumoria ja kaksoistasoa. Toisin sanoen, vaikka virheitä tuodaankin lähemmäs tulokielistä lukijaa kotouttamalla niitä suomen kielelle ominaisempaan muotoon, tekstiä samalla viedään takaisin lähemmäs alkutekstiä, koska strategian avulla suomentaja pystyy huomioimaan tekstin eri tasot ja kirjoitusvirheiden eri merkitykset. Tässä näkyy oivasti Nidan dynaamiseen ekvivalenssiin sisältyvä ajatus siitä, että joskus kielen muodosta täytyy irrottautua, että päästään lähemmäs

alkutekstin luomaa lukukokemusta. Kirjoitusvirheiden suomentaminen osoittaa siis hienosti, miten käännöksen ekvivalenssi ei ole koskaan suoraviivaista.

Suomentajien käyttämien strategioiden tutkiminen osoittautui kiinnostavaksi, koska kaikissa kolmessa suomennoksessa kirjoitusvirheitä oli lähestytty vähintään hieman eri suunnista. Vaikka kahden aikaisemman välillä on paljon yhtäläisyyksiä ja molemmissa käytetään globaalia puhekielisyyden strategiaa, myös niiden välillä oli eroja tavoissa, joilla puhekielisyyttä osoitetaan, ja vaikka Rannan suomennos vaikuttaa päällisin puolin hyvin erilaiselta, myös siinä oli käytössä puhekielisyyden keinoja sanoissa, joiden ääntämys- ja kirjoitusasut eroavat. Välillä keinot ovat aivan samoja ihan sanatasolla, kuten *sydämmen* virheellisen kirjoitusasun kohdalla Inhan ja Rannan suomennoksissa. Paikoin taas Rannan käännöksessä käytetään inkongruentteja muotoja, kuten Inhan uudistetussa suomennoksessa.

Kuten osasin odottaa, kaksoistason ja sen kautta välittyvän huumorin tutkiminen oli vaikeampaa, koska huumorin kokemus on hyvin yksilöllistä ja kirjoilla on ollut lukijoitakin 1920-luvulta tähän päivään. Kirjoitusvirheiden kautta ilmentyvässä kaksoistasossa on kuitenkin konkretiaa, johon pystyy tarttumaan. Kirjan kolmesta käännösversiosta Rannan käyttämä käännösstrategia tarttuu tähän konkretiaan suoraviivaisimmin. Yksittäisillä kirjoitusvirheillä Ranta pystyy tavoittamaan samastumisen tunteen, jota tutun virheen kohtaaminen tekstissä saattaa monessa lukijassa herättää. Yksittäiset kirjoitusvirheet synnyttävät myös hullunkurisia miellelyhtymiä sekä alkutekstissä että Rannan käännöksessä (*desert/dessert*, *kilinnahkatossut/kilin nahkatossut*). Puhekielisyyden strategiassa nämä silmäniskut lukijalle katoavat ainakin nykylukijan näkökulmasta katsottuna, mutta Emilyn kirjoitustyylin välittömyys ja spontaanisuus säilyvät, ja välillä muun muassa Emilyn mahtipontisilla sanavalinnoilla saavutetaan jotain tästä kaksoistasosta.

Kirjoitusvirheet saattavat päällisin puolin vaikuttaa lähes merkityksettömältä alkutekstin piirteeltä, mutta käännösprosesseja ja -strategioita tutkimalla ja vertailemalla, saa paremman käsityksen siitä, miten laajaan kirjallisuusanalyysiin alkutekstin erilaiset piirteet voivat johtaa ja mitä kaikkea suomentajat ottavat huomioon tuottaakseen lukijoilleen alkutekstiä vastaavan lukukokemuksen. Tutkielmani avulla pystyin avaamaan suomentajan työtä ja työskentelyprosesseja

yhden konkreettisen tekstin piirteen kautta. Kääntäminen on ongelmanratkaisua, ja samaan ongelmaan voi olla monia eri ratkaisuja, kuten nämä kolme suomennosta samasta klassikosta osoittavat.

Lähteet

Ensisijaiset lähteet

Montgomery, L. M. (2023). *Emily of New Moon*. London: Virago Press. Ilmestynyt ensimmäisen kerran 1923.

Montgomery, L. M. (1948). *Pieni runotyttö*. Suom. I. K. Inha. Helsinki, Porvoo: WSOY. Ilmestynyt ensimmäisen kerran 1928.

Montgomery, L. M. (1971). *Pieni runotyttö*. Uudistettu suom. I. K. Inha. Helsinki, Porvoo: WSOY. Ilmestynyt ensimmäisen kerran 1961.

Montgomery, L. M. (2023). *Runotyttö*. Suom. Kaisa Ranta. Helsinki: Art House

Toissijaiset lähteet

Chesterman, A. (1997). *Memes of Translation: The Spread of Ideas in Translation Theory*. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Eagleton, T. (2019). *Humour / Terry Eagleton*. Yale University Press.

Fitzmaurice, S. & Williams, G. (2020). Sincerity and epistolarity: Multilingual historical pragmatic perspectives. *Multilingua*, Vol. 39(1), 1–9. Saatavilla:

<https://doi.org/10.1515/multi-2019-0092>

Hakulinen, A., & Karlsson, F. (1988). *Nykysuomen lauseoppia / Auli Hakulinen, Fred Karlsson*. (2. p.). Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Hakulinen, A. (2003). Vielä nykysuomesta ja sen huollosta. Ovatko puhuttu ja kirjoitettu kieli erkaantuneet toisistaan? *Kielikello* 1/2003. Saatavilla:

<https://kielikello.fi/viela-nykysuomesta-ja-sen-huollosta-ovatko-puhuttu-ja-kirjoitettu-kieli-erkaantuneet-toisistaan/> [Viitattu: 15.10.2024]

Hokkanen, S. (2017). Kielen matka puheesta kirjoitukseen – miten ja miksi. *Virittäjä*. 121(4). Saatavilla: <https://doi.org/10.23982/vir.63423> [Viitattu: 10.3.2025]

Horobin, S. (2013). *Does Spelling Matter?*. Oxford : OUP Oxford.

Ikola, O. (1972). Kirjakieli ja puhekieli, yleiskieli ja murre. *Sananjalka*, 14(1), 16–26.] Saatavilla: <https://doi.org/10.30673/sja.86364> [Viitattu: 21.11.2024]

Kannas, V. (2014). Kuka lyhensi Runotyttö? L. M. Montgomeryn Pieni runotyttö -kirjan käännöshistoriaa. *AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti*, (4), 48–61. Saatavilla: <https://doi.org/10.30665/av.74962> [Viitattu: 10.4.2024]

Kannas, V. (2023). Runotyttö 2020-luvulla. *Kiiltomato*. Saatavilla: <https://kiiltomato.net/critic/l-m-montgomery-runotyttö/> [Viitattu: 10.4.2024]

Ketonen, R. (2019). Lukemaan ja kirjoittamaan oppiminen ja opettaminen. Teoksessa M. Takala & L. Kairaluoma (toim.), *Lukivaikeudesta lukitukseen*. 105–117. Gaudeamus, Helsinki.

Koch, P. & Oesterreicher, W. (2012). Language of Immediacy – Language of Distance: Orality and Literacy from the Perspective of Language Theory and Linguistic History. Teoksessa C. Lange, B. Weber & Göran Wolf (toim.), *Communicative Spaces Variation, Contact, and Change – Papers in Honour of Ursula Schaefer*. 441–473. Frankfurt a. M.: Peter Lang.

Kielitoimiston ohjepankki (2023). Yhdyssana vai ei: nurin päin vain nurinpäin? Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Saatavilla: <https://kielitoimistonohjepankki.fi/ohje/yhdyssana-vai-ei-nurin-pain-vai-nurinpain/> [Viitattu: 19.3.2025]

Kielitoimiston sanakirja (2024). Helsinki: Kotimaisten kielten keskus. Saatavilla: <https://www.kielitoimistonsanakirja.fi/#/> [Viitattu: 23.3.2025]

Kolehmainen, T. (2008). Kirjoituksen kompurointi. *Helsingin sanomat*. Saatavilla: <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000004584844.html> [Viitattu: 20.3.2025]

Kulju, P. & Mäkinen, M. (2009). Sanelukirjoituksen arviointi – tyyppivirheistä sanarakenteiden fonologiseen analyysiin [The assessment of dictation exercises – from specific mistakes to the phonological analysis of word structures]. *Virittäjä*, 113(4). Saatavilla: <https://journal.fi/virittaja/article/view/4220> [Viitattu: 15.4.2025]

Kuusi, P. (2014). Kääntämisen universaaleja uudelleenkäännöksissä. Julkaisussa R. Hartama-Heinonen, M. Kivilehto, M. Ruokonen & L. Salmi (toim.) 2014. MikaEL. Kääntämisen ja tulkkauksen tutkimuksen symposiumin verkkojulkaisu. *Electronic Proceedings of the KäTu Symposium on Translation and Interpreting Studies*. Vol. 8 134–148

Laakso, M. 2014. Nonsensesta parodiaan, ironiasta kielipeleihin. Monitasoinen huumori ja kaksoisyleisön puhuttelu Kari Hotakaisen Lastenkirjassa, Ritvassa ja Satukirjassa. Tampereen yliopisto: Suomen Yliopistopaino Oy.

Lauri, J. (2018). Ammattikoululaisten ja lukiolaisten yhdyssanaosaaminen osittaissanelutekstillä mitattuna. Oulun yliopisto.

Leden, L. (2011). Klassiska flickböcker i purifierad och förkortad översättning : Utelämningar i den svenska och finska översättningen av L.M. Montgomerys Emily-trilogi. Helsingfors universitet.

Lefevere, A. (1992). *Translating Literature: Practice and Theory in a Comparative Literature Context*, New York: The Modern Language Association of America.

Leppihalme, R. (2007). Kääntäjän strategiat. Teoksessa H. K. Riikonen, U. Kovala, P. Kujamäki & O. Paloposki (toim.), *Suomennoskirjallisuuden historia 2*. 365–373. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Maamies, S. (2013). Suomen kielen lautakunta. Haltija ja haltia. *Kielikello* 4/2013. Saatavilla: <https://kielikello.fi/haltija-ja-haltia/> [Viitattu: 2.4.2025]

Marinelli, C. V., Romani, C., Burani, C., & Zoccolotti, P. (2015). Spelling Acquisition in English and Italian: A Cross-Linguistic Study. *Frontiers in Psychology*, 6, 1843–1843. Saatavilla: <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2015.01843> [Viitattu: 15.4.2024]

Morreall, J. (2009). *Comic relief: a comprehensive philosophy of humor / John Morreall; foreword by Robert Mankoff*. Wiley-Blackwell.

Munday, J. (2016). *Introducing Translation Studies: Theories and Applications*, London & New York: Routledge

Nida, E. A. (1964). *Toward a science of translating: with special reference to principles and procedures involved in Bible translating / by Eugene A. Nida*. Brill.

O’Sullivan, E. (2005). *Comparative Children’s Literature*. Saksankielinen alkuteos *Kinderliterarische Komparatistik* (2000). Käännös. Anthea Bell. London & New York: Routledge.

Paloposki, O. (2010). Suomentaminen, korjailu, toimittaminen: esimerkkinä Les Misérables -romaanin suomennokset. AVAIN - Kirjallisuudentutkimuksen aikakauslehti, (3), 32–48. Saatavilla: <https://doi.org/10.30665/av.74800> [Viitattu: 15.10.2024]

Pajunen, H. (2017). -OittA- ja OttA -verbien normittaminen 1910-luvulta 2010-luvulle. Turun yliopisto.

Pajunen, H. (2023). Kielenhuollon historia ja periaatteet. Kielenhuollon ammattilaiset oikeinkirjoitusnormin muutosta vastaan. *Kielikello* 1/2023. Saatavilla: <https://kielikello.fi/kielen-ammattilaiset-oikeinkirjoitusnormin-muutosta-vastaan/> [Viitattu: 24.3.2025]

Rahtu, T. (2011). Tekstilaji on työkalu. Teoksessa L. Immonen, M. Pakkala-Weckström ja I. Vehmas-Lehto (toim.), *Kääntämisen tekstilajit ja tekstilajien kääntäminen*. 11–25. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Ranta, K. (2024). Haastattelu tekstin talon avajaisissa 27.1.2024.

Ranta, K. (2025a). Suomentajan jälkisanat Runotyttö-trilogiaan. Teoksessa L. M. Montgomery, *Runotyttö etsii tähteään*. Helsinki: Art House.

Ranta, K. (2025b). Sähköpostihaastattelu 8.1.2025.

Service, E. & Laasonen M. (2019). Lukivaikeuden tausta eri kielissä ja vaikeudet suomalaisilla lukijoilla. Teoksessa M. Takala & L. Kairaluoma (toim.), *Lukivaikeudesta lukitukeen*. 81–102. Helsinki: Gaudeamus.

Suojanen, T., Koskinen, K. & Tuominen, T. (2012). *Käyttäjakeskeinen kääntäminen*. Tampere Studies in Language, Translation and Literature, Series B1. Tampere. Saatavilla: <https://core.ac.uk/download/pdf/250107278.pdf> [Viitattu: 15.4.2024]

Tiittula, L. & Leppihalme, R. (2007). Puhuttu kieli kaunokirjallisuuden suomennoksissa. Teoksessa H. K. Riikonen, U. Kovala, P. Kujamäki & O. Paloposki (toim.), *Suomennoskirjallisuuden historia 2*. 365–373. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura

Tiittula, L. & Nuolijärvi, P. (2013). *Puheen illuusio suomenkielisessä kaunokirjallisuudessa*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura

Tiittula, L. (2014). *Johdatusta kääntämiseen ja käännöstieteeseen*. Saatavilla: https://www.academia.edu/66548738/Johdatusta_k%C3%A4%C3%A4nt%C3%A4miseen_ja_k%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6stieteeseen [Viitattu: 20.4.2024]

Tiittula, L. & Nuolijärvi, P. (2016). Johdanto. Teoksessa L. Tiittula & P. Nuolijärvi (toim.) *Puheesta tekstiksi. Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja*. 8–28. Helsinki: SKS.

Tiittula, L. & Nuolijärvi, P. (2016). Puheenomaisuuden rakentaminen kaunokirjallisissa proosateksteissä. Teoksessa L. Tiittula & P. Nuolijärvi (toim.)

Puheesta tekstiksi. Puheen kirjallisen esittämisen alueita, keinoja ja rajoja. 225–273. Helsinki: SKS.

Vandaele, J. (2010). Humor in translation. Teoksessa Y. Gambier & L. van Doorslaer (toim.) *Handbook of Translation Studies: Volume 1.* 147–152. Amsterdam, Philadelphia: John Benjamins Publishing Company.

Vehmas-Lehto, I. (2002). *Kopiointia vai kommunikointia?: johdatus käännösteoriaan.* Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.

Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Hakulinen, A., Alho, I., Heinonen, T. R., & Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, kustantaja. (2004). *Iso suomen kielioppi* / Auli Hakulinen, päätoimittaja ... [ja muita]. Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

VISK = Hakulinen, A., Vilkuna, M., Korhonen, R., Koivisto, V., Heinonen, T. R. & Alho, I. (2008). *Iso suomen kielioppi.* Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Saatavilla: <http://scripta.kotus.fi/visk> [Viitattu: 12.3.2025]

Wikipedia. Scripps National Spelling Bee. Päivitetty 2.4.2024. Saatavilla: https://en.wikipedia.org/wiki/Scripps_National_Spelling_Bee [Viitattu: 10.03.2025]

Ylikulju, M. (2004). Yhteen vai erilleen. Helppoja ja vaikeita yhdyssanoja. *Kielikello* 1/2004. Saatavilla: <https://kielikello.fi/helppoja-ja-vaikeita-yhdyssanoja/> [Viitattu: 12.3.2025]

English Summary

University of Helsinki

Faculty of Arts

Master's Programme in Translation and Interpretation

Aino Kattelus: Emily's spelling mistakes and their translation in the three Finnish translations of L. M. Montgomery's *Emily of New Moon*

Master's Thesis, 66 pages, English summary

April 2025

Introduction

In this Master's Thesis, I study Lucy Maud Montgomery's book *Emily of New Moon* and the three Finnish translations made of it. The book was first published in English in 1923. The first Finnish translation by I.K. Inha was published in 1928 under the name *Pieni Runotyttö*. In 1961, a new, revised and shortened version of Inha's translation was published under the same name. In 2023, exactly 100 years after the publication of the original, Kaisa Ranta's completely new and complete translation of the book was published under the name *Runotyttö*.

Emily of New Moon is the coming-of-age story of Emily Starr and is set in Victorian Canada. The book is the first part of a trilogy in which Emily grows from an 11-year-old girl to a young woman. In the beginning of the book, Emily's father dies. Since her mother has also died years earlier, Emily moves to live with her mother's relatives in the family estate of New Moon. Emily has been homeschooled by her gentle father up until that point. Once in New Moon, Emily, an aspiring author, is put to school and starts to write letters to her father about her thoughts, her life and the people she meets. In her letters, she initially makes a lot of spelling mistakes, which are the focus of this thesis. English and Finnish orthographies differ greatly which impacts children's early writing skills, writing development and the kinds of mistakes children make. The Finnish translators of *Emily of New Moon* have had to take this into account in their translations, so my two research questions are:

1. What kinds of strategies have the Finnish translators of *Emily of New Moon* used to translate Emily's spelling mistakes?
2. Do the translations manage to retain the element of dual address created by the spelling mistakes in the original book?

I approach these questions through close reading of the books supported by Eugene A. Nida's theory of dynamic equivalence and Ritva Leppihalme's four local translation strategies.

Theory

I start by examining the orthographies of Finnish and English. Orthographic depth, in other words the transparency of spelling and the correspondence between graphemes and phonemes, differs from language to language (Service & Laasonen 2019, 83). Modern Finnish was not standardised until the 19th century, whilst the standardisation of English was underway as early as the 15th century. The transparency of language decreases with time. Almost every phoneme in Finnish is represented by one grapheme whilst the English spelling system is inconsistent. In other words, Finnish orthography is transparent and English opaque (Horobin 2013, 33). Children learning to read and write languages with transparent orthography tend to learn earlier, quicker and more independently than children learning to write languages with opaque orthography (Marinelli et al., 2015).

Therefore, it is understandable that 11-year-old Emily, who has received no formal education at this point, makes many spelling mistakes when writing English. However, a keen reader and writer of the same age learning to write in Finnish would not make the same kinds of mistakes. Thus, the translators have had to turn to different translation strategies to produce mistakes that would be appropriate for someone of Emily's age learning to write Finnish.

Spelling mistakes are also a cultural phenomenon and often a source of humour. However, humour that is linked to language can pose a translation problem (Vandaele 2010, 150). The mistakes are also a part of Montgomery's double address as they create an incongruity between Emily's often literary style of writing and the mistakes she makes. Emily's spelling mistakes are recognisable and relatable to many

of the book's English-speaking readers and allows readers to identify and find humour in them. However, merely featuring a mistake in the same words in which they appear in the original would probably have come across as mockery rather than good-natured humour in Finnish. Thus, the translators needed to find a solution that would allow readers to delight in Emily's writing and relate to her struggles rather than feel patronising towards her.

I utilise Eugene A. Nida's theory of dynamic equivalence in my analysis of the translators' strategies for translating the spelling mistakes into Finnish. According to dynamic equivalence, a literary translation should be distanced from the original form of the source text. The aim is to translate the meaning of the sentence and produce language that appears natural for the target reader. Thus, the translation should be the *closest natural equivalent* of the source text (Nida 1964, 166). The aim is to achieve a reader reaction that is equivalent to the reaction created by the source text. Although Nida's dynamic equivalence has been criticised, it offers a good perspective to analysing the impact of the translation of spelling mistakes in these three translations.

According to Andrew Chesterman and Ritva Leppihalme, the process of translating is an act of problem solving, which is sometimes conscious and at others more automatic (Chesterman 1997, 89 and Leppihalme 2007, 366). However, Emily's spelling mistakes represent a problem the translators have had to react to in one way or another through conscious problem solving. One option open for the translators was to choose a global strategy such as a style of writing that mimics spoken language to illustrate Emily's lack of knowledge of grammar and standardisation and inability to separate the rules of written and spoken language from one another. However, the translators may also have approached the spelling mistakes as a local translation problem and used local translation strategies to solve the problem. Ritva Leppihalme has come up with four categories of local strategies: preservation, alteration, addition and omission, which I apply to studying the translations of spelling mistakes where appropriate.

Research materials and methodology

My research materials include Emily Starr's letters to her father in *Emily of New Moon* and the three translations of the book into Finnish: *Pieni Runotyttö* translated by I.K. Inha in 1928; the revised version of Inha's translation (translator unknown) published in 1961, and Kaisa Ranta's translation *Runotyttö* published in 2023.

Since I had previously read the other versions of the book, I started my research by reading Kaisa Ranta's new translation from start to finish. Then I read the letters in the original and the three translation versions to get a general idea of the types of mistakes included in them and the frequency of the mistakes. After that I compared the letters in the source book and their translations. I made various charts of the mistakes based on mistake types and their frequency, where in the sentence and in which words the mistakes occur and how quickly the mistakes start to decrease. In addition to comparing my findings to the original, I also compared Inha's original and the revised version of it to one another. Since the spelling mistakes are domesticated in one way or another in all three version, I considered how the translators had approached the domestication of the mistakes using Nida's theory of dynamic equivalence. In the case of Ranta's translation, I categorised the mistakes into Leppihalme's four local translation strategies.

In addition to this close reading of my research material, I also conducted an email interview with Kaisa Ranta. I asked her the following two questions:

1. Did you consider the spelling mistakes as a whole; in other words, did you think about your translation strategy beforehand, or did you approach each error as an individual translation problem as it appeared in the text?
2. Did you consider why Montgomery made spelling mistakes in Emily's letters and, if so, did this influence the way in which you approached translating the mistakes?

Moreover, I studied letters as a text type and whether letters as a genre had an impact on how the translators have approached the spelling mistakes. Furthermore, I explored how Emily and the other characters in the book talk about spelling. I searched all the mentions of spelling in the original using the Kindle version's word

search function and analysed how Emily's language learning process is reflected in the letters in relation to general attitudes on the topic.

Analysis

Emily of New Moon

I start by briefly studying Emily's letters in the original book, *Emily of New Moon*. Emily writes to her father with an openness of someone writing a diary. She uses colourful and playful language and does not refrain from using difficult words even if she knows she might not get the spelling right. Emily can use complex sentence structures and knows a lot of difficult words, even if she cannot spell them yet. This creates a tantalising contradiction which also adds humour to the letters. Emily's letters echo the intimacy between a child and a parent – she feels she can tell her father everything. Communication and self-expression are what matters to Emily at this stage, not grammar and spelling. However, the letters also provide Emily a chance to practice writing and spelling.

Through school and with practice and the help of a dictionary, Emily's spelling gradually improves and by her last letter to her father, Emily's letters are almost without spelling mistakes.

Inha's translation

It quickly becomes clear that Inha approaches the translation of Emily's letters using a spoken form of Finnish rather than the misspelling of individual words. Thus, Inha bases his translation strategy on the informal nature of the letters and Emily's lack of knowledge of standardised language. Emily's letters to her father are not speech, but they have a speech-like quality. Inha creates an illusion of speech using various linguistic devices such as punctuation, incongruence, pronoun use and apocope. As a result of the strategy, Inha reinforces the informal nature of the letters and the feeling of intimacy between Emily and her father evident in the letters. Not focusing on the spelling mistakes themselves leads to a loss of certain aspects of the dual address and humour achieved by Montgomery, at least in the eyes of today's reader. However,

Inha's strategy highlights Emily's youth, spontaneity and eagerness and her enthusiasm towards writing as well as the close relationship she had with her father.

Inha's revised translation

The 1961 revised version of Inha's translation follows Inha's spoken language strategy, but the illusion of speech is created using largely different linguistic devices. In the revised translation, there are next to no examples of apocope which is the most visible form of spoken language in Inha's translation. Instead, there are more incongruent verb forms in this version. Furthermore, Inha does not use demonstrative pronouns to refer to people in his translation, whilst, in the revised translation, they are a relatively common example of demonstrating spoken language. As a result, the chosen forms of spoken language in this version are lighter and less obvious and appear more natural from the perspective of a present-day reader. In their subtlety, they represent deviations from language norms that the reader could imagine Emily making.

Ranta's translation

I could analyse Kaisa Ranta's translation of *Emily of New Moon* from a different perspective, because I had a chance to ask her directly about her strategy. My analysis of *Runotyttö* is based on her answers to my email interview and my close reading of her translation.

Ranta wrote that she had considered Emily's spelling mistakes strategically and wanted to find the kinds of mistakes that would be realistic in the context of Finnish language, taking into account the different orthographies of the two languages (Ranta 2025b). Once she had come up with this strategy, Ranta then experimented with different solutions as she came across a spelling mistake in the source text. It was important for Ranta to ensure that Emily appeared as a bright child who may make mistakes but learns from them. In Ranta's translation, Emily makes mistakes with, for example, compound words; various common mistakes caused by differences between the pronunciation and the written form of a word; loan words and gemination. These are all common mistake types for Finnish children learning to write in Finnish. After analysing the different types of mistakes found in the

translation, I studied the mistakes using Leppihalme's four local strategies of preservation, alteration, addition and omission. This opened the analysis to a new level, allowing me to consider Ranta's approach more closely from the perspective of dynamic equivalence.

Conclusions

I looked for answers to my research questions through close reading of the source text and all three translation versions. I listed spelling mistakes based on their type, I calculated the numbers of different mistakes and the percentages of their occurrence. I also asked Kaisa Ranta of her approaches. I based my analysis on a study of Finnish and English orthographies and the impact they have on the development of children's writing skills. I considered how letters as a text type and the familiar recipient may have influenced the choice of strategy and consequently the translation, i.e. whether private letters as a text type were the impetus for the chosen strategy together with spelling mistakes, or whether the choice of strategy was mainly based on the spelling mistakes themselves. I also considered whether the translators' strategies succeeded in maintaining the dual address created by the mistakes in the original book. I used both Nida's theory of dynamic equivalence and Leppihalme's four local strategies to support my analysis. I hope that my thesis allows readers to get a glimpse of the in-depth literary analysis a seemingly small aspect of a source text sometimes leads to when translators aim to produce translations that are equivalent to the source text in terms of reader experience.